

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Vaticiniorvm Isaiaë Liber Septimvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

239

VATICINIORVM ISAIAE
LIBER SEPTIMVS.

VRVM ubi te pax alma, Dei certissima
proles,
Aut qua te tandem fessus regione requi-
ram?

Non mihi te fascēs populi, non purpura regum
Inuidiosa dabit, nec te Mauortia castra,
Insanum-ve forum, nec litigiosa recepat
Curia: Tu potius dulces ante omnia Musas
Diua colis, musas non ex Helicone canentes
Stupra Deūm, cades hominū, & feras bella gigantū;
Sed quae palmiferi sacras Iordanis ad vndas,
Aut super Hermony iuga roscida matutini,
Sapius Amosidae cytharam mouere sonantem,
Et populis responsa Dei cecinere futuris.

Ergo per Hebraeas fama celeberrimus vrbes
Dum ventura canit, caelo vox missa sereno
Perculit his vatem iam tum quoq; certa petenti
Fata recludentem populo: Quin, hoc age, (dixit)
Et meus hic populus, quae sunt praesentia, tandem
Agnoscat, veniamq; petat, sua crimina fassus.
Iamque age, clari sonam quantum potes exere vocem;
Nec lateri parcas, clama, increpa, & argue coram,
Clangentisq; instar litui, per compita, perq;
Vrbes & vicos, scelus exitiale meorum,
Degeneresq; palam mores vulgare memento,
Isacidumq; domus opprobria detege fœda.

Nam licet officij videantur velle videri
Obnixè memores, si me per templa, per aras
Sacrificis quarant fœta pietate diebus,
Perq; scholas, & per collegia Rabbiorum
Discursent, tonat hic ubi sede magister ab alta
Turgida nescio quis sensuque carentia verba,
Mèque volubilibus quis sim vestigat elenchis,
Consiliq; modum nostri, mentisq; vigorem
Fando tenere putat, stat plebs arrecta, siletq;
Ingratus tamen ille mihi labor omnis habetur;
Prorsusq; inuisus: nam quis me fallere possit,
Et caelum & terras atque infera regna videntem?

Et tamen hoc hominum genus intolerabile, sese
Passe putant nobis simulato imponere vultu,

Cap. 58.

Hic Isaias
non prophe-
tam, sed con-
cionatorem
agit.

Cap. 58.

1. Clama, ne cesses,
quasi tuba exalta vo-
cem tuam, & annun-
tia populo meo scelerum,
& domui
Iacob peccata eorum.

2. Me etenim de die
in diem quaerunt, &
scire vias meas volūt:
quasi gens quae iusti-
tiam fecerit, & iudiciū
Dei sui nō dereliquit:
rogant me iudicia
iustitiae: appropin-
quare Deo volunt.

Ors.

Ore p̄y, scelerati animo, quibus est sua cordi
Gloria, nec minus est odio mea: quidquid ab arte
Iamdudum edocti pratexant, non secus ac si
Omnia præstiterint legis præscripta seueræ.
Exprobrare audent, & in os consistere contra,
Iusta repositos præsumpta præmia palma.

3 Quare ieiunamus, & non aspexisti: humiliatumus animas nostras, & necisisti? Ecce, in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

3 Cur (aiunt) tristi ieiunia longa labore
Perpetimur? corpusque fame, genuumque labore,
Et teneros oculos lacrymis corrumpimus vdis?
Quando nec fletus, nec te ieiunia tangunt
Nostra, nec inculti vultus, artusque iacentes,
Respicere ut saltem ista velis nutuque probare?
Vos ego, respondi, non vllò dignor honore;
Mèque penes nulla est istius gratia facti,
Vt quidquam tali pro sobrietate rependam.
Ora modis, esto, pallent liuentia miris,
Labentisque gena fletus imitantur: at istam
Non maciem fractasque genas, & languida membra
Subtracti fecere cibi, sed vestra libido
Immodicusque furor, mentisque, in fracta voluntas
Indomitæ, nullogue potis mitescere freno.
Vos dapis immemores, ut dicitis, atque Lyæi,
Alter amor violentus agit, situs altera pungit,
Auri sacra fames, & amor sceleratus habendi,
Crudelisque facit, ne quas prece supplice voces
Debitor exanguis, neruoque addictus, & herens
Fundit, inhumanas unquam admittatis ad aures:
Immò etiam, quæ debuerant pro tempore festo,
Dum sacrum colitis, dum ieiunatis, omitti

4 Ecce, ad lites & contentiones ieiunatis, & percussis pugno impie. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, ut audiatur in excelsis clamor vester. 5 Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & sacco & cinerem sternere? nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino?

4 Arma fori, repetita vigent, litæque mouentur
Olim intermissæ, causisque nouantur iniquis.
Nec tantum arma fori resonant arguta loquacis,
Bella etiam ferro pugnisque parantur apertis,
Et pulsatur egens, & vi subuertitur in sons.
Ne mihi, ne quaeso ieiunia talia posthac
O miseri iactate, graui mihi verberat aures
Cum sonitu, calumque, quatit, miserandus egentum
Clamor, & oppressæ tristis querimonia plebis.
Non hæc sacra mihi, non hæc libamina posco.
3 An tu, quod iubeas mensas remouere, merumque
Fontana mutes lympha, certisque dierum
Curriculis iteres leges potusque, cibi que,
Pallidus, & sacco cinctus, vultusque remissos

Pulvere

Tales erant Pharisæi, in quos hoc loco inuenitur, & hypocritæ, de quibus apud Matth. cap 23. & Lucam 11.

*Paluere conspersus, tibi ritè videbere numen
Demeruisse meum? Non qui summittere colla
Fusus humi didicit, variisque inflectere gyris
Huc illuc, torti in speciem de vimine cycli,
Ritè litat; nec enim solo, quod rere, sacrantur
More dies; puro sed religionis amore,
Et veri studio, & pietatis simplice cultu.*

*6 Quisquis es acceptos igitur qui quæris honores
Ferre Deo, quæ nunc loquor impiger arripe iussa:
Eripe te duris, quantum potes, eripe vinclis
Quæ vetus impietas nexu te detinet arcto;
Tum liber, vinctos tibi obæratosque vicissim
Solve lubens, duroq; leua sub fasce gementes,
Signaq; syngraphaq;, & memores discerpe tabellas,
Fænoris extorti testes diræq; rapinæ:*

*7 Differtog; penu, cellaq; patente, popello
Diuide ieiuno cerealia munera fruges;
Pauperibusque vagis, terraque iacentibus vda,
Hospita tecta aperi, nudosque operire memento,
Et qui sis memor, & quo semine factus, eadem
Conditione satos durus ne despice fratres.*

*8 Hæc si præstiteris, tua fama serenior horis
Erumpet roseis, nitidog; illustrior astro
Præueniente diem, cum matutina pudicum
Exerit os Aurora, iubarq; accendit Eoum:
Tum quidquid scelerum vestris infederat olim
Sensibus, & quæcunque mala contagia noxæ
Tempore serpebant, penitusq; in pectus abibant,
Protinus abscedent, & iam magis, ac magis omnem
Tam citò depelli mirabere pectore pestem,
Tæque statim absterfo reualefcere vulnere posse.*

*Non tamen istud opis vestra, nec tanta facultas
Insita, sponte sua Deus, haud pietate merentes,
Non intellecto satis unquam munere donans,
Laudatog; satis, vos tandem in pristina reddet;
Iustitiamq; duce[m] vobis vitæq; magistram
Demittet cælo, vnde salus, vnde omnis opum vis,
Gloriaq; vnde operum stabilis fiducia surgit;
9 Qua tandem arrectus, terrisq; ablatu[s], ad auras
Niteris superas, nunquam irrita vota daturus:
Quippe Deus, vix dum trepidantia labra mouentem
Præueniet, iam iamq; adsum, iam desine (dixit)
Ecce adsum, quid me coram præsentem tremiscis?*

h

Ergo

Abstinencia à
cibo his con-
iuncta operi-
bus grata est
Deo: Nec
enim prodest,
(ait Hierony-
mus) vacuum
portare ven-
trem, & esca-
cere quæ Deo
displicent.

Per gratiam
voluntas fa-
natur, & illu-
minatur in-
tellectus.

Quæ hic di-
citur nostra
iustitia, dici-
tur à Paulo
cap. 3. ad
Rom. Dei iu-
stitia, quia ab
eo nobis do-
natur.

6 Nonne hoc est ma-
gis ieiunium quod ele-
gi? dissolue colliga-
tiones impietatis, sol-
ue fasciculos depri-
mentes, dimitte eos
qui contracti sunt li-
beros, & omne onus
dirumpe.

7 Fræge esurienti pa-
nem tuum, & egenos
vagosque induc in
domum tuam: cum
videris nudum, operi
eum, & carnem tuam
ne despexeris.

8 Tunc erumpet quasi
mane lumen tuum, &
sanitas tua citius orie-
tur, & anteibit faciẽ
tuam iustitia tua, &
gloria Domini colli-
get te.

9 Tunc inuocabis, &
Dominus exaudiet:
clamabis, & dicet, Ec-
ce adsum. si abstuleris
de medio tui catenã,
& desieris extendere
digitum, & loqui quod
non prodest.

10 Cum effuderis
esurienti animã tuã,
& animam afflictam
repleueris: orietur in
tenebris lux tua, & te-
nebræ tuæ erunt sicut
meridies.

11 Et requiem tibi
dabit Dominus sem-
per, & implebit splē-
doribus animam tuã,
& ossa tua liberabit;
& eris quasi hortus ir-
riguus, & sicut fons
aquarum, cuius non
deficient aquæ.

12 Et ædificabuntur
in te deserta seculorũ:
fundamenta genera-
tionis & generationis
suscitabis: & voca-
beris ædificator se-
pium, auertens semi-
tas in quietem.

Ergo age (namq; piis posita est vberissima merces)
Iam melior, laqueos vncoſq; grauēſque catenas,
Proijce, ſauitia monumenta nefanda prioris;
Parce pias in fonte manus ſcelerare cruore;
Simplice ſis mitique animo, ſis cultor honeſti,
Contemtorq; auri; nec eme ambitioſus honores;
Nec tu vende rapax, ſit ſobria lingua, modũque
Infandi ſandiſq; ſciat, ſit dextera diram
Larga famem miſerorum hominum ſaturare ſitimq;
Diuitiaſq; pios effundere prodiga in vſus,
Sit clemens oculus, nec liuidus obliquato
Lumine (grande nefas) alienos ſpectet acervos,
Nec crudele tuens atroxq; iacentis iniquam
Rideat exprobrēt. ve vicem: ſit denique rectus,
Per ſimiliſq; mei, quo res hominumq; deũque
Tempero, rex iuſtis iniuſtiſque omnibus idem.
Tum tibi verſanti in tenebris lux protinus orta
Clara magis, quã ſol medio cum altiſſimus orbe eſt;
Luſtrabit puram pulſa caligine mentem:
" Tum tibi ſe radioſque ſuos, pax munus Olympi,
Pax hilaris, placidęq; quies gratiſſima mentis,
Oſtendet, nebulasq; animi fulgore coruſco
Diſpeller: nouatum tibi gaudia pectus inibunt,
Oſſaq; per, ſtupidoſque artus, tenuatq; membra,
Inuictę vires, roburq; calorq; recurrent.
Vt quę herba ſiccis quęcunq; ſeruntur in hortis,
Sedula ni nutrix fuſas radicibus imis
Sufficiat vires oculiãque pabula tellus,
Languſcunt primi moriturę ſolis ad æſtum:
Sic tuus iſte vigor, ne noſtri numinis aura
Deſiciente caadat, tandem & ſua culmina ponat;
Ipſe ego te noſtros tranſlatum nuper in hortos,
Semper alam, ſemper ſæcundo rore fouebo.
" Mactę animo virtute iſta, tu ſæcla nouabis
Aurea, tu lapſam iam dudum reſtitues rem.
Tu loca vaſta feris inſeſſa draconibus olim
Deductis toto replebis ab vrbe colonis.
Tempora iam auſpiciis per te melioribus ibunt,
Aduentũq; tuo felix renouabitur ætas,
Qualem non vidit veteris iuſtiſſimus aui
Abramus, nec dux populorum Moſes, & ipſe
Iuſtus, amãnsque mei, nec rex atque optimus idem
Fates, ſeptenis prælatus ſtratibus, atque

Docet ciuili-
ter & huma-
niter cũ ho-
minibus, qui
buſcũ nobis
eſt negotium,
agendum,

Hæc & ple-
raque quæ ſe-
quuntur, poſ-
ſunt ad Chri-
ſtũ pertinere.

Dee

De stabulo ad solium vix puber missus eburnum.

Quinetiam sepes tenera custodia vitis,
Arcendo quondam pecori bona, noxia furi,
Diruta nunc, denitusq; sua cum stirpe recisa,
Floridior solito, te, te instaurante resurget,
Nec pecori, nec iam nocturno peruia furi.

¹³ Maecte iterum, Numenq; sacras veneratus ad aras
Rite meum, fuge solennes temerare nefando
More dies, sensusq; tuos rationis inanes
Velle sequi, vera irrisor pietatis acerbus:

Ast animi placidus, parcus sermonis, & equum
Iusq; & fas cole precipue, Dominumq; potentem
Iustitiae reuerenter habe: tum cognita paucis
Miranti tacitum tangent tibi gaudia pectus.
Tum raptus terris sublimis ad astra ferere,
Iam nihil humana metuens ludibria sortis.

Vnde tuis subiecta oculis, quae mobile vulgus
Summa putat, nihil ipse tuo sub corde caducum,
Nil mortale fouens, faelix tutusq; videbis.

¹⁴ Namq; ego te (ne sperne Deum no vana loquentem)
Isacide patris solio sceptrisq; reponam
A Eternis; nam fixa manent quae fatur ab alto
Os Domini, nec dura cui sub lege tenentur.

Cap. 59.

¹ At vos, ne rata sint facitis quae spondeo, crimen
Vestrum est si poena citius, si praemia votis
Seriùs eueniunt; nec enim mihi dextera neruis
Languida contractis adeo vsque repente refrixit,
Vt non sim, qui semper eram, neque amq; precantes
Audire, & patrios saluis redhibere penates;
Idem sum, qui saepe fui, nec mutor in horas:

² Nec mora, nec culpa est in me: vos crimine vestro,
Concentum nostrum, quem me fore teste perennem
Iurastis, miseri rupistis, & interiecto
Obice coniunctum vobis male dissociastis;

Deniq; ut occulerem vultus, auresq; querelis
Obstruerem, auctores per facta nefanda fuistis.

³ Quippe manus vestrae digitiq; cruore piorum
Stillant innocuo, lingua est armata veneno,
Labraque nil impura nisi mendacia voluunt.

⁴ Nullus in hoc populo iustiq; bonique seuerus
Exactor, nullus qui rectas aduocet artes,
Consiliis nullus qui leges, iustitiamq;
Suscipiat vera fortis ratione tuendam:

h 2

Omnes

Metaphora
sumta à re ru-
stica. Scriptu-
ra autè tran-
fert ad eccle-
siam Dei, cu-
ius sepes est
vnitas fidel;
qua dissipata,
mordebit co-
luber.

¹³ Si auerteris à sab-
batho pedem tuum,
facere voluntatè tuã
in die sancto meo, &
vocaueris sabbathum
delicatum, & sanctum
Domini gloriosum,
& glorificaueris eum
dum non facis vias
tuas, & no inuenitur
voluntas tua, vt lo-
quaris sermonem:

¹⁴ Tunc delectabe-
ris super Domino, &
sustollam te super al-
titudines terrae, & ci-
babo te hereditate
Iacob patris tui: os
enim Domini locu-
tum est.

Cap. 59.

¹ Ecce, no est abbrevi-
ata manus Domini
vt saluare nequeat,
neque aggrauata est
auris eius vt no exau-
diat:

² Sed iniquitates ve-
stre diuiserunt inter
vos & Deum vestrum,
& peccata vestra abs-
conderunt facie eius
à vobis ne exaudiret.

³ Manus enim vestrae
pollutae sunt sangui-
ne, & digiti vestri ini-
quitate: labia vestra
locuta sunt menda-
cium, & lingua vestra
iniquitatem fatur.

⁴ Non est qui inuo-
cet iustitiam, neque
est qui iudicet vere:
sed confidit in nihilo,
& loquuntur vanita-
tes: conceperunt labo-
rem, & pepererunt ini-
quitate.

Omnes in praeceptis sua tetra libido ruentes
Abripit, innixos vanis & inanibus umbris,
Qua nihil ad veram profunt faciunt, ve salutem.

Namque ex continuo cerebriq; animiq; dolore
Concipiunt intus sceleris genus omne nefandi,
Furta, dolos, inimicitias, periuria, caedes,
Dira latrocinia, & si quid crudelius istis:
Sed pariunt vano fugientia somnia nixu:
Ut quos illudunt noctem simulacra per atram,
Vota cadunt, aut spem praeter contraria veris

5 Oua aspidum rupe-
runt, & telas araneae
texuerunt: qui come-
derit de ouis eorum,
morietur: & quod co-
forum est, erumpet in
regulum.

Eueniunt fati: veluti quibus aspidis oua
Frangere contingit, qui pro rutilante vitello,
Aut nihil, aut foetum caudaq; iubaq; minantem
Repperiunt pauidi; quam vellet talibus orsis
Abstinnisse manum! labor irritus omnis inanes
Liquitur in ventos; ut opus quod aranea neuit,
Subtilem tenui suspendens stamine telam:

Oua aspidum
rumpere, est
quod dicunt
Latini Cama-
rinam moue-
re, id est, sibi
ipsi malum
accidere.

Perniciem mortemq; fouent haec oua, cauate
Qui sapitis: nam pro pullo pipiente, minaci
Conspicuis crista, visusq; nocentior ipso
Quam morso, testa saliet basiliscus aperta:

Latini dicunt,
Mali corui
malum ouis,

6. Telae eorum non
erunt in vestimentu,
neque operietur ope-
ribus suis: opera eoru
opera inuitia, & opus
iniquitatis in mani-
bus eorum.

Nec tela istius, sibi quam gens impia textit,
Ne lacero rigidum sub tegmine credite frigus
Posse abigi, tristes, ve hyadas, rabiem, ve leonis;
Nudus erit talos a vertice totus ad imos,
Sub brumam tali quisquis cingetur amictu.

7 Pedes eorum ad
malum currunt, & fe-
stinant ut effundant
sanguinem innocen-
tem: cogitationes eo-
rum cogitationes in-
uiles: vastitas & con-
tritio in viis eorum.

Quidquid agunt somes, aut sors iustissima vertit;
Aut non longa dies irrisum & inutile reddit.

8 Viam pacis ne-
scierunt, & non est iu-
diciu in gressibus
eorum, semite eorum
incuruatae sunt eis:
omnis qui calcat in
eis, ignorat pacem.

Plena cade manus, celeresq; ad turpia plantae
Flagitia, innocuum properant haurire cruorem;
Nulla sitim potis est restinguere, nulla replere
Carnificina famem, vastant, rapiuntq; feruntq;
Obuia quaeque truces homines, quibus aurea magna

Hos versus
citat Paulus
ad Rom. ca. 3.

9 Propter hoc elon-
gatum est iudiciu a
vobis, & non apprehen-
deret vos iustitia;
expectauimus lucem,
& ecce tenebrae: splen-
dorem, & in tenebris
ambulauimus.

Pax odio est, & iustitia via recta seuerae
Displicet, auersis ad curui tramitis usum,
Qua vir nulla bonus posuit vestigia, quaq;
Quisquis it, pacis nunquam bona commoda vidit:
Infelix, veraq; procul virtute remotus:

Qua semel expulsa mentis de sede, repente
Iudiciu omne perit sanum, rectiq; boniq;
Cognitio, fons iustitiae & pietatis origo;
Crebrescunt tenebrae sensim, lucemque diemq;
Eripiunt oculis, nox occupat omnia late.

10 Ast illa

10 *Ast illi primò ancipites, comitemq̄, ducemq̄,
Qui regat, implorant frustra, perq̄, auita cæcum
Prætentant iter, & tremulo vestigia gressu
Suspendunt, nec dura nisi per vulnera, crebra sçq̄,
Offensas, sese aduertunt errare, caduntq̄,
Luce palam, dum sol medio clarissimus orbe est;
Nec rarò tales sequitur mors horrida casus,
Vitæque cùm gemitu fugit indignata sub umbras:
11 Qualem edit volucris transfixa columba sagitta,
Aut qualem catulis orbata, & saeva dolore
Cùm petit vrsa suum raptorem; haud illa pericli
Telorumq̄, memor, saltu venabula supra
Tollitur, & crudelem animam per vulnera mille
Fundit, & horrissonis auras rugitibus implet.*

*Quàm melius, qui supremæ fata ante ruinæ
Pœnituisse volunt: cælogq̄, attollere vultus,
Oblatamq̄, oculis lucem haud spreuere malignis!
Dùmque manus tendunt, veniam pacemq̄, rogantes,
Talibus haud frustra pulsarunt æthera votis:*

*Iure quidem Pater omnipotens (nam vera fateri
Nunc etiam iuuat & manifestum agnoscere crimen)
Plectimur, & spreta tristes pro luce tenebras,
Et pro contempta exitium crudele salute*

*Perpetimur: 12 quis enim nostrum iam nocte fugata,
Exortoque die, & rebus cum sole reiectis,
Cælitus emissos radios, lucemque micantem
Obliquans oculos contra, non sponte reiecit?*

13 *Prætulimus veris fallacia somnia rebus;
Casurâsque breui leges, hominumque reperta
Perfida, diuino responsis ore profectis,
Que semper rata nulla vnquam falsi arguet ætas;
Et miramur adhuc, si dextra vindice fontes
Persequeris, iustâque in nos accenderis ira,
O Pater, ô hominum diuûmque æterna potestas?
Plurima enim quæ nos te coram iudice damnant
Crimina sunt, nil non ausos ausoque potitos;
Quisque suam tacito versamus pectore vitam,
Mansurisque inscripta notis immania facta
Conscia mens seruat, relegitque legitque frequenter,
Noctes atque dies diris exercita curis.*

*Nam te cælesti demissum Patris ab arce,
Vera Dei soboles, magni Rex ætheris idem,
Qui vitam generi humano, veramque salutem*

h. 3

Attuleras,

10 Palpauimus sicut cæci, parietem, & quasi absque oculis attrectauimus: impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

11 Rugiemus quasi vrsi omnes, & quasi columbæ meditantes gememus. expectauimus iudicium, & non est: salutem, & elongata est à nobis.

12 Multiplicate sunt enim iniquitates nostræ coram te, & peccata nostra responderunt nobis: quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognouimus,
13 peccare & metiri contra Dominum: & auersi sumus ne iremus post tergum Dei nostri, vt loqueremur calumniam & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacij.

Attuleras, verbis factiſque negauimus ipſis
 Periuri, licet antiè ſatis per carmina vatam,
 Ipſiſque adeò manifeſta voce parentis,
 Monſtratum populis, commendatumque ſonore
 Per nubem miſſo ſolum te audire iubentis.

14 Et conuerſum eſt
 retrorſum iudicium,
 & iuſticia longè ſtetit:
 quia corruit in platea
 veritas, & æquitas nõ
 potuit ingredi.

14 Felices, quibus hac terſas penetravit ad aures
 Vox æthra erumpens, & ſenſus perculit imos.
 Nobis æs triplex, & ſi quid durius ære,
 Circa pectus erat, cum tam manſueta loquentem
 Non ſolum non audiimus tulimus-ve, ſed vltro
 Teſtibus oppreſſum falſis, iniuſta locuti,
 Ad mortem impulimus: cum quo ſimul inclytus ille
 Virtutum chorus omnis, & ipſa Aſtræa receſſit,
 Paxq; & amor, 15 veri que fides ſanctiſſima nutrix
 Deſeruit terras; ſucceſſit frauſque doluſque,
 Iraq; inſidiaq; & amor ſcleratus habendi,
 Contemtũſque Dei, & veterum irreuerentia legum,
 Inſontunque neces, pietasque relicta rapine,
 Atque alia ex aliis quæ nũc quoque monſtra videmus.

15 Et facta eſt veri-
 tas in obliuionem: &
 qui receſſit à malo,
 præde patuit: & vidit
 Dominus, & malum
 apparuit in oculis
 eius, quia non eſt iu-
 dicium.

Parce tamẽ Pater omnipotens, nõ ſque aſpice tandẽ,
 Parce Pater, neque reſſiquias exſcindere perge
 Tam charæ quondam gentis, quam patris Abrami
 Stirpe ſatam nullo perituram temporis æuo,
 Quæ numero ſtellas, pelagi ſuperaret arenas,
 Per te, pẽrque tuum nulli violabile numen
 Iuraſti. Hac illi: quibus orſus talia vates:

16 Et vidit quia non
 eſt vir: & aporiatus
 eſt, quia non eſt qui
 occurrat: & ſaluauit
 ſibi brachium ſuum,
 & iuſticia eius ipſa
 confirmauit eum.

Vera quidem ſunt hæc, nec vocis egentia noſtra;
 Scimus enim quæ vos iamdudum in ſania vexat:
 16 Ipſe Deus, Deus ipſe malum immedicabile vidit,
 Vidit, & ingemuit, tanto quòd in agmine nullus
 Ius coleret, precibũſque piis occurreret ira
 Numinis, ad gladium iam iam referentis acutum
 Sanguineam dextram, fulmẽnque minantis & ignes.

Aporiatus
 vox ex Græco
 deriuata:
 ἀπορίωτος
 enim ſignifi-
 cat perplexũ
 eſſe & inopẽ
 conſilij.

Non tamen auertet ſemper mœrentibus aurem
 Durus, & indulgens ira, ſed ſponte fauorem
 Exeret, amplexũſque ſuos, animũque reſumens
 Pacatum, ſolo pollentis robore dextræ
 Seruabit, nihil externæ virtutis egenus.

17 Indutus eſt iuſti-
 tia vt lorica, & galea
 ſalutis in capite eius.
 indutus eſt veſtimen-
 tis vltionis, & opertus
 eſt quaſi pallio zeli.

17 Namque pius propter, lorica more trilicis
 Præcinget ſe iuſtitiã, galeãque ſalutis
 Aptabit capiti, iuſtis letabile tegmen,
 Terribile iniuſtis, in quos vindicta paratur,
 Ad ſeros etiam conſtanter itura nepotes:

Eadem Phra-
 ſis in Plal. 97.
 Saluabit ſibi
 dextera eius.

Nam

18 Nam quæ pulchra bonis Deus induit arma tuendis,
Ensem fatiferum, & squammis thoraca rigentem,
Sanguineumque sagum, clypei que volubile fulgur,
Illa eadem vindex victorq; resumit in hostes,
Perfidia meritas maiestatisque minuta
Semper ab irato luituros crimine pœnas.

19 Ille fluentis sono quas gurgite naufragus ambit
Oceanus, quis sit terris ostendet, & omnem
Maiestate sui terroréque numinis orbem
Concutiet, notus qua sol oriensque cadensque
Fertque refertque diem mundo communis utrique,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

At vos felices ter & amplius, ecce redemptor
Isacidum Deus, ille Deus, quem agnoscere nuper
Cœpistis, iubare exorto, tenebrisque fugatis,
Ecce venit leni per sudum immissus ab aura,
Et sese vestris instillat mentibus ultrò,
Qualis in arentes rivis bullantibus agros
Excurrit fluvius, raurumque per humida murmur
Saxa cit, & scatebris glebas fecundat inertes.

20 Hic est qui blandis redeuntes excipit ulnis,
Transfugij facile oblitus, cinéque Sionis
Ultrò ad pacta vocat, pacem nil demoror (inquit)
Isacide: sint hæc vobis rata fœdera mecum.

21 Spiritus ille meus princeps qui pectora vestra
Aduersum sensus firmatque regitq; rebelles,
Hocque meum verbum quod missum cœlitus, oris
Temperat eloquium vestri, mentemque gubernat,
Nunquam aberunt vobis, nunquam data munia linquet;
Transibunt etiam in seros ea dona nepotes,
Nulla dies pactum hoc, vis nulla hæc fœdera rumpet,
Non si tellurem medras effundat in undas
Diluuium miscens, cœlumq; in tartara soluat.

Cap. 60. 1 Surge igitur, cœloque oculos attolle sepultos
O Sobyne, clarum ecce tuas iam mare fenestras
Ingreditur: vident' ut medio noua flamma cubili,
Faxq; noua irradiat? Domini hæc est gloria magni,
Si nescis, quæ prima tuis se prodit in oris.

2 Cætera adhuc tellus tristi tacet obruta nocte,
Et quascunq; polus gentes prospectat uterque,
Caligo tenebræq; premunt; tu numine sola
Præsentem (gratæ tibi) velut hospite gaudes.
Ille suis vnâ ante alias natalibus ornat,

18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem iniuriam suam, iustis vicem reddet.
19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini: & qui ab Ortu solis, gloriam eius: cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit:

20 & venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posuit in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore feminis tui, & de ore feminis feminis tui, dicit Dominus, amodo & usque in sempiternum.

Cap. 60.

1 Surge, illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur.

Inq;

Exundantia
graviæ diuinæ.

Cap. 60.

Hieronymus
hic intelligit
Ierusalem
in qua primum
de populo
Iudaico
collecta est.

Inq̄ tua primùm reptauit paruulus aula,
Iamq̄, viget, similis vultum, vocemque, coloremq̄,
Cuncta deo: prob, quanta breui, quam mira relatu,
Quàm visu desucta, tuæ pro manibus arcis
Euenient! cuncti s̄q̄, palam cernentur! ut olim hæc
Latitiæ mixto gemitu meminisse iuuabit!
Quanta hinc, quàm celebris, quàm magnis gloria rebus
Attollet sese totum diuina per orbem!

3 Et ambulabunt Gen-
tes in lumine tuo, &
reges in splendore or-
tus tui.

4 Leua in circuitu
oculos tuos, & vide:
omnes isti cōgregari
sunt, venerunt tibi:
filij tui de longe ve-
nient, & filia tuæ de
latere surgent.

5 Tunc videbis, & af-
flues, & mirabitur, &
dilatabitur cor tuum,
quādo conuersa fue-
rit ad te multitudo
maris, fortitudo Gen-
tium venerit tibi.

6 Inundatio camelo-
rum operiet te, dro-
medarij Madian &
Epha: omnes de Saba
venient, aurū & thus
deferentes, & laudem
Domino annuntian-
tes.

7 Omne pecus Cedar
congregabitur tibi,
arietes Nabaioth mi-
nistrabunt tibi: offe-
rentur super placabi-
li altari meo, & domū
maiestatis, mææ glo-
rificabo.

3 Quin & tempus erit, nec spem mora longior vret,
Cū reges populis qui dictant iura remotis,
Abs te, sed non a iura petent, & numine ducti
Ritè tuo, prauum fugient, rectumq̄, sequentur.

4 Immo age, tempus adest, oculos circumfer in altum
Qua tu parte voles, viden' ut surgentis ab axe
Solis, & occiduo mittat tibi terra cubili
Innumeros populos? hic ingens cætus, & omnes
Quos dextra leuaq̄, vides, tibi iungier optant,
Te dominam, te reginam, matremq̄, salutant,
Inq̄, tuos iam iamq̄, sinus adrepere gaudent.

5 Quid tibi tunc animi virgo, cum regna videbis
Tota ad te fluere, inq̄, tuis considerare muris?
Quanta tibi tacitum mulcebunt gaudia pectus!
Cū mare spectabis peregrinis feruere remis,
Armata s̄q̄, viris classes, & merce refertas
Barbarica, tibi diuitias offerre beatas!
Et pansis littus velis, portūmq̄ subire!

6 Quid Madianitas memorè, Gepharonque colentes
Montanam? (quamquam pax tecum nulla, sed atrox
Bellum diuersis ritu, regione propinquus)
En vltro veniunt, & inundant agmine campos
Pacífico Iudæa tuos, veniāmque precantur,
Instrati s̄que vehunt post se sua dona camelis.

Parte alia gemmas, auri graue pondus & aris,
Multaque corticibus sectis sudata Sabæi
Thura ferunt, laudè s̄que Dei, mirandaque facta
Concelebrant, Cedareneus oues, Nabeotius hircos
Incola sacrificis vrendos ignibus offert,
Ut quæ litent tecum, proauita mapalia relinquunt;
Non iam adipe aut fumo, non cæsi sanguine tauri;
Sed castis precibus, sed votis ritè solutis.
Hi cultus, hi sunt mea quos sibi poscit honores
Sancta domus, colui quam præsens ipse, colamque
Semper, dum tellus, cælūmq̄, solūmq̄ manebunt.

Regiones
sunt vltra
Arabiam, fer-
tilis camelo-
rum.

Cedar & Na-
baioth filij
sunt Ismaëlis,
ex quorum
nominibus
appellata est
solitudo quæ
frugū inops
abundat pe-
core.

Sed

Sed quid tam creber sibi vult concursus ad urbem,
 Qua patet occiduis Zephyrorum obnoxia flabris?
 8 Quid ve petunt isti, quos nubis more volantis
 Accelerare vides, aditusque capessere primos?
 Quales exorta cum tempestate columba
 Tuta petunt, nidosque suos, ut quaeque sequentem
 Remigio potis est celeris praeuerrere penna?
 9 Hi sunt extremis populus deuectus ab Indis,
 Barbara gens, assueta mari, quos nominis ingens
 Fama mei exciuit, remis vada carula verrunt
 Natorum aucturi numerum prolemque tuorum
 Iamque nouam adducunt pubem, supplemque Senatum
 Mansuri: nec enim vacui venere, sed aurum
 Argentumque ferunt, atque hospita munera portant
 Isacidum domino, Regique, Deoque potenti.
 10 Pone metum Virgo, si quis tua mœnia casus
 Diruerit, manibus reparata repente resurgent
 Regum externorum: nec enim tibi turpe putabunt
 Seruiles prestare operas, trabeaque reiecta,
 Semotoque securigerolictore, superbos
 Coram te, pedibusque tuis submittere fasces.
 Euentura cano, nec enim diffidere dictis
 Fas crede esse meis, nec si pro tempore, nostras
 Sensisti quandoque manus, experta, quid esset
 Irritare Deum, nimium meminisse doloris
 Præteriti decet, & curis consumer agris:
 Sed potius, quo te vultu nil tale merentem
 Quam patrio ultra etiam complexus amore recepi,
 Saepe agitare animo, & spem aui firmare futuri.
 11 Iam tua præcipiti pomæria cingere fossa
 Nil opus est, claustrisque aditus portisque tueri,
 Immo seris pateant noctesque diesque remotis,
 Et cuius pateant, nullo discrimine sexus,
 Aetatis, moris, gentis, generis-ve, domusve:
 Nam quidquid toto rarum nascetur in orbe
 Excellens-ve (mibi delectum linque) secundis
 Confluet huc velis, & equis, regesque ducesque,
 Dona ferent, & amicitiam pacemque rogabunt.
 Aude igitur portas vltro præbere patentes.
 12 At qui lene iugum obstipa ceruice recusans,
 Incuruata tibi submittere colla negabit,
 Illum ego, seu rex ille fuit, populis-ve tribus-ve,
 Perdam, & diuisum terra radicitus, atros

Per tropum
 significat
 quod regna
 gentium quid-
 egrepiu, co-
 uertent ad
 religionem
 Christianam.

Idest, iuxta
 Paulum cap.
 2. ad Ephesios,
 secundum pro-
 positum siue
 in beneplaci-
 to voluntatis
 meae.

8 Qui sunt isti, qui ve-
 nubes volant, & quasi
 columbae ad fenestras
 suas?

9 Me enim insulae ex-
 pectant, & naues mar-
 ris in principio, ut ad-
 diticam filios tuos de-
 longe: argentum eor-
 um, & aurum eorum
 cum eis nomini Do-
 mini Dei tui, & san-
 cto Israel, quia glori-
 ficauit te.

10 Et edificabunt fi-
 lij peregrinorum mu-
 ros tuos, & reges eoru
 ministrabunt tibi: in
 indignatione enim
 mea percussisti te, & in
 reconciliatione mea
 miserus sum tui.

11 Et aperientur por-
 tae tuae iugiter: die ac
 nocte non claudetur,
 ut afferatur ad te for-
 titudo Gentium, & re-
 ges earum adducan-
 tur.

12 Gens enim & reg-
 num quod non ser-
 uierit tibi, peribit: &
 Genes solitudine va-
 stabuntur.

In cineres redigam fumumq; leuemq; fauillam.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus finiu', adornandum locum sanctificationis meae, & locum pedu' meorum glorificabo.

14 Et venient ad te cuncti filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Ciuitatem Domini, Sion sancti Israel.

15 Pro eo quod fuisi derelicta, & odio habita, & non erat qui perire transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudiu' in generationem & generationem.

16 Et suges lac Gentium, & mamilla regu' lactaberis: & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

17 Pro are afferam aurum, & pro ferro afferam argentum: & pro lignis aes, & pro lapidibus ferrum: & ponam visitationem tuam pacem, & praepositos tuos iustitiam.

18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.

13 *Ipsa tibi Libanus multa caput arbore cinctum submittet, Libanus nemorum rex, & sylvarum Gloria Phoenicum, ramosque inflectet olentes; Pinus, acer, cedrus, buxusque abiesque, virentes Perpetuo frondes ad nostra sacraria mittent, Prætexentque meam quam nunc colo frondibus ædem.*

14 *Tu quoque Virgo, tuos hostes, horumque nepotes, Ante tuos fera colla pedes curuare videbis, Osculaque inuisis quondam sibi figere plantis: Tu Domini sedes, tu sancta vocabere magni Numinis vrbs, interque arces arx prima beatas. His etiam haud falso celebrabere nomine, qui te, Mendacilacerant mala per commercia lingua; Omnia quae (nam vera vides) iam sponte retractant, Osque olim impurum sacra nunc in carmina soluunt.*

15 *Nec, quod spreta olim, cunctisque inuisa feraris, Te moueat, nec enim muros meminisse relictos Vastatosque decet, namque hæc tolerata merenti Iure tibi, vice supplicij pœnaque fuerunt:*

At nunc, quam nulla humana vestigia plantæ Signabant, populis celebrem, titulisque superbam Efficiam, quos nulla dies, & tempora nulla Fastorum memori poterunt abradere libro.

16 *Te populi pascunt, charam velut anxia nutritrix Lacte suo pupam: tu regum diuite mamma, Nectar & Ambrosiam, cælestia pocula, suges. Tum demum disces exploratumque tenebis Quis sim, seruator tuus, assertorque redemptorque Isacidum, Deus ille Deus, quo fortior alter Non fuit, est, nec erit, nec opem dare promptior alter.*

17 *Solue metum, tibi pro are rudi, mutabitur aurum, Pro ferro, lentum argentum, pro marmore ferrum, Proque putri trabe, prædurum donabo orichalcum. Aurea denique me succedent secula rege.*

Namque tuas inspectum res, qui numine nostro Lecti mittentur, præda procul atque rapina Iustitiam pacemque colent, litæque sepultas Extinguent penitus, nec bellis bella fouebunt.

18 *Felix o felix superum domus, inclita magni Numinis vrbs, sedesque Dei: quis carmine dicat Quæ bona te maneant olim, cum morte perempta, Ipse parens martis stygio damnabitur Orco,*

Vinctus.

Libanus mos est Phoenicis, celsis arboribus cõstitus. Per has autem arbores, viti magno ingenio præditi, & instructi sapientia & philosophia intelliguntur, qui suam sapientiam conuerterent ad vsum Ecclesiæ.

Per tropu' significatur, quod virtutes gentium quæ non habebant veram laudem apud Deu', posthac habebunt ex fide & gratia Christi.

Istud erit, cum absorptu' erit in victoria regnum mortis, & peccati.

Vinctus perpetuis immania membra catenis?
 Nullatuos bello fatalis machina muros
 Concutiet, nullus fines populabitur hostis:
 Sed securas salus, pax tuta, satellite nullo,
 Seruabunt portas, sine veete seraque patentes:
 Non ibi clara dabit sonitum tuba terrificum, sed
 Incustodita carmen resonabit in vrbe,
 Latitiaq; frement vici, plausuq; platea.

¹⁹ Necia tu macula, letumq; & dulce renidens,
 Vt sol fulgebis, nihil attamen indiga Solis,
 Nil Trivia, qua nocte suum nigrante reducit
 Plena diem: Deus ipse tibi lux alma, decusque
 Aeternum, nulliq; astro sua lumina debens,

²⁰ Solus erit, non ille pati dispendia, Luna
 More, sciet, sensimq; eadem reparare renascens,
 Nec sua (deficiens vt sol mortalibus omen
 Tristibus horrificum) cingi sinet ora tenebris.
 Hac mortalia sunt, variisq; obnoxia causis,
 Momentisq; fluunt olim interitura: sed vnus
 Aeternusq; Deus, lux magni publica mundi,
 Lux indeficiens, lux cuius ab ignibus ignes
 Auricomi, quotquot caelo spectantur in alto
 Lumen habent, hac te lux aurea tota, beatam
 Lustrabit face perpetua, luctumq; doloremq;
 Atraq; tristitia luentis nubila pellet.

²¹ Tum ciues, o Diua, tui, quos nobilis instar
 Germinis, aut lecta generoso e semine stirpis
 Ipse manu in seui, tecumq; adolescere iussi,
 Iustitia cultu crescent, terramque parentem
 Non frustra effæta steriles radice, tenebunt;
 Sed propagabunt late genus, vnde nepotes
 Omnia durando voluentes secula Vincent.

²² Quinetiam leto veluti depactus in aruo
 Surculus, in sobolem immuneram (mirabile visu)
 Et gentem magnam, nec erit mora longa, resurgent,
 Terque sua populos obnubent mille sub umbra.

Hac ego post certos decursi temporis orbes
 Vt rata sint faciam, nec me vis vlla tenaci
 Flectet proposito: sedet æternumq; sedebit
 Hac animo defixa meo non vana voluntas.

Cap. 61. ¹ Vtq; minus dubites, nec viribus hæc quoque credas
 Conspicere humanis; patrio vibratus ab ore,
 Me super afflauit cælestem spiritus antram,

19 Non erit tibi amplius sol ad lucendū per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.

20 Non occidet vltra sol tuus, & luna tua nō minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autē tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabūt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22 Minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortissimam: ego Dominus in tēpore eius subito faciā istud.

Cap. 61.

1 Spiritus Domini super me, eo quod vixerit Dominus me ad annuntiandum mæfuctis misit me, vt mederer cōtritis corde, & predicarē captiuis indulgentiam, & clausis apertionem:

Et sacrosancto totum perfudit oliuo,
 Mirificog, sui mihi cor flammauit amore,
 Edocuitq, loqui densis immer sa tenebris
 Arcana, & totum sua nuncia ferre per orbem,
 Nuncia non iras rapidum-ve minantia fulmen,
 Sed pacem, veramq, piis latura salutem,
 Latitiam afflictis, solatia dulcia mæstis,
 Speratamq, reis toties, totiesq, petitam
 Sed frustra veniam, detractaq, vincula nexis.

2 Vt prædicarem an-
 num placabilem Do-
 mino, & diem vitio-
 nis Deo nostro: vt cõ-
 solarer omnes lugen-
 tes:

3 Vt ponerem lugen-
 tibus Sion, & darem
 eis coronam pro cine-
 re, oleum gaudij pro
 luctu, pallium laudis
 pro spiritu meroris:
 & vocabuntur in ca-
 fortes iustitiæ, planta-
 tio Domini ad glori-
 ficandum.

4 Et ædificabunt de-
 ferta à seculo, & mi-
 nas antiquas erigent,
 & instaurabunt ciui-
 tates desertas, dissipat-
 as in generationem
 & generationem.

5 Et stabunt alieni, &
 pascunt pecora vestra:
 & filij peregrinorū,
 agricolæ & vinitores
 vestri erunt.

Ille ego, qui festum placati numinis annum,

Optatamque tuis atavis denuntio lucem,
 Qua dignas Domino luctus vindice pœnas,
 Gaudebunt iusti, luctus procul omnis abibit,
 Et sedabuntur me consolante dolores,

Abiectiq, nouas vires, animosque resument,
 Atque inconcussam me respiciente vigorem.

Ergo agite, o matres, natæq, nurusque Sionis,
 Pro cinere immundo, & pepli lachrymabilis vsu,
 Cingite flore nouo caput & frondente corona,
 Depexosque oleo fragrante perungite crines;
 Pomite ferales cultus, monumenta doloris,
 Et gratabunda festiuas sumite vestes:

Munere namque meo vobis redièrere repente
 Pax & iustitia, & nulli superabile robur,
 Visque inuicta virum, Domini prænobile germen;

Quos ego, non aliter quàm rari sedulus horti
 Cultor ab extremo translatas littore plantas,
 Excolui, semperque colam, dum prorsus adulti,
 Iamq, suis validi truncis, (mea magna voluptas
 Et dulcis labor, & multi cultura decoris)

Protendant late ramos, & ad æthera raptim
 Vi propria nitantur, & omne nemus subiectum
 Nube tegant, solemque premant maioribus umbris.

Tunc recidiua manu desertæque mania forti
 Cernere erit poni, stratasque resurgere moles,
 Et noua præruptis in montibus oppida condi,
 Vicinasque astris arces spectare iuuabit,
 Passimq, incultas, cultasq, habitari eroras. (sul,

Confluet huc genus omne hominū, peregrinus & ex-
 Aduenæq, & vestris seruitum nutibus ibunt:
 Curabunt alij pecuaria, manequè primo
 Armenta atque greges in pinguiâ pascua mittent;
 Depangent alij vites, hi vomere terras

Proscindent,

Hoc exponit
 Christus ipse
 apud Lucam
 cap. quarto:
 Hodie imple-
 ta est prophe-
 tia hæc in au-
 ribus vestris
 &c.

Proscindunt, iunguntque alacres ad aratra iuuenkos,
 Quisque suis operis vocique intentus herili.

6 Vos verò meliore loco, melioribus ortos
 Auspiciis, gens ante alias generosa, mihi que
 Lecta tribus, mea sacra manent, semperque manebunt
 Felici tractanda manu: quid? creditis istud
 Exiguum munus? vobis patet aurea solis
 Interior templi domus, & penetrabile prophanis
 Obstructum populis, qui vos ut numinis alti
 Sacrificos mystasque colunt, reuerentur, honorant.
 Nam seruire Deo, regnare est. denique vobis
 Nil deerit, dominis rerum quas possidet ortus,
 Quas habet occasus; quidquid sub vitroque iacentes
 Sole tenent populi, vestrum est; Deus omnia vobis,
 Remque decusque, nouos titulos, noua nomina fecit;
 Nec procul inuidia positos concessit honores.

7 Ergo degenerem detergite fronte pudorem,
 Recta placent, in me rectos attollite vultus.
 Vestra est quanta patet rerum solidissima tellus,
 Quam dimensus ego vobis in pace colendam
 Latitiamque, sua pro sorte cuique relinquo.
 Este metus igitur vani procul, este timores,
 Et noua flebilibus succedant gaudia curis,
 Gaudia, quae nullus luctus asperget amaror,
 Sed pura, & nullis inter moritura diebus.

8 Nam mihi simplicitas cordi est, rectumque fidesque:
 Vnde fit, ut vos hoc praesertim nomine cunctis
 Pretulerim populis, quos sobragus undique lustrat:
 At qui diuitias sibi congesse rapinis,
 Quique latrociniis gaudent, & cadibus, odi.
 Quare nec partis per vim fraudemque fruuntur,
 Nec natis (quae prima patrum sunt vota) relinquunt,
 Sed sua furta palam, populo licitante, sub hasta
 Addici rancia praekonis voce videbunt,
 Quae vos, & vestri per secula multa nepotes
 Munere cuncta meo, sine lite tenebitis vlla.

9 Hac ut sint vobis faciam rata fœdere firmo,
 Immemorem cuius me nulla redarguet aetas.
 10 Ex illo latè crescet genus omne piorum,
 Perque vrbes populosque satum, tractusque remotos
 Deducente Deo, fœtusque fonte tenellos:
 Quo vaga cumque patet tellus circumflua ponto,
 Mille nouas soboles celeri dabit incremento,

6 Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicitur vobis: fortitudinem Gentium comederis, & in gloria earum superbielis.

7 Pro confusione vestra duplici & rubore laudabunt partem eorum: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, letitia sempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.

9 Et scietur in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.

Quae magnam in gentem lata propagine surgent.

*Tum verò magna haec, & non humana videri
Finitimis, & qui coram propiusque videbunt,
Agnoscent, dicentque Dei memorabile munus;
Et populum hunc ad se caelo diuinitus actum
Suscipient, dextrisque datis in mutua iuncti
Fœdera deuentent, & iam gens vna sub vno
Sacra eadem morésque Deo legésq; subibunt,
Reginâq; chori carmen præeunte sonorum,
Alternis talem cantabunt versibus hymnum:*

ro Gaudens gaudebo
in Domino, & exul-
tabit anima mea in
Deo meo; quia induit
me vestimentis salu-
tis: & indumento iu-
stitiæ circumdedit me,
quasi sponsam deco-
ratam corona, & qua-
si sponsam ornatam
monilibus suis.

*20 Hactenus exsilia, & duros meminisse labores
Quos tulimus, regumq; minas, & iussa superba
Fas fuit, ô comites: at nunc (quis magna potentis
Facta Dei possit meritis aequare canendo
Versibus?) exultant dulci præcordia motu,
Ménsque salis mira dulcedine capta, Deoq;
Auctori tantorum operum noua carmina dicit.
Ipse mihi quando merita nihil, omnia largus
Munificusque vltro cumulauit munera dextra:
Namque salutari nudam protexit amictu,
Iustitiæq; dedit gemmantem ferre coronam;
Vnde ego sublimis medias incedo per vrbes,
Insigni pompa; veluti cum sponsus amate
Deductus sponsæ, deductæ ve sponsa marito,
Purpura vterque micans, auro distinctus vterque,
Et gemmis crines, & colla monilibus ardens,
Compositos ineunt thalamos præeunte chorea.*

Ecclesia quæ
exultat in
Deo suo.

11 Sicut enim terra
profert germen suum,
& sicut hortus semen
suum germinat: sic Do-
minus Deus germi-
nabit iustitiam, &
laudem coram vniuer-
sis Gentibus.

*11 Felix ô felix tempus, quo sancta per orbem
Iustitia, ut roseis nitidissima virga viretis,
Flôsq; nouus regum cultis nutritus in hortis,
Exsurgat, diuinq; caput sub luminis auras
Exeret, & populis letos afflabit odores,
Hyberni nullo perituros frigore cæli.*

Per ornân-
ta hæc signi-
ficantur vera
spiritus fan-
cti charisma-
ta.

Cap. 62.

1 Propter Sion non
tacebo, & propter Ie-
rusalem non quiescã,
donec egrediatur vt
splendor iustus eius,
& saluator eius vt læ-
pas accendatur.

*1 En vnquã lucem hanc leuibus citus aduehet horis,
Lucifer, ante alios cæli incundior ignes?
Certè ego summe Deum, vates tuus, vsque precari
Non mittam, neque si lacrymas fletusq; requiris,
Fletibus aut lacrymis parcam, dum luceat ille,
Ille dies festo vectus per carula curru,
Quo Solymas Iustus sese dimittat in oras,
Et iuga palmiferæ lustret nebulosa Sionis:
Nec iuga palmiferæ tantum nymbofa Sionis,
Sed cunctas, quocunque iacent sub cardine, terras*

Cap. 62.

Hic exprimit
Vates vehem-
entem suum
erga populum
Iudaicum af-
fectum.

Luce

Luce salutifera, & radiis propioribus afflet.

² Fortunata Sion, sacra cuius ab arce
Vera Dei soboles, verus Deus, inclutus ille
Tartarei domitor monstri, generisq; redemptor
Humani, miro prodibit gentibus ortu!
Stramineas cuius cunas, calami sive rigentem
Semirutamq; casam, magno quondam agmine visent
Attoniti reges, latabunturq; reperta.

At tu terra parens regum, parituraque Regem,
Cui mare, cui tellus, cui cæli regia paret,
Nobiliore mihi iam nomine compellanda,
Et titulo decoranda nouo, tibi quem Deus ipse
Ore suo meritis dignans pro talibus indet.

Terra puerperio magna dignata Parentis,
³ Tu Domini felice manu tractata, suauem
Qualem habet vario que texta est flore corolla,
Coram illo, qui cuncta videt fragabis odorem:

Tu specie prestante tui formaque decoris,
Chrysolithis duplicem vinctes auroque coronam,
Gestamen regum capitique insigne superbi.

⁴ Solue metum, vcteresq; queri iam mitte dolores,
Nec casus metuas villos Domus alta, Deoq;
Freta tuo; iam non Deserta nomen habebis,
Sed Patris æterni præclara vocaberis aula,
Et magni mater populi, diuæque colonis,
Quos ego (nam certo sedet hoc mihi pectore fixum)
Deducam extremis vtriusq; à finibus axis,
Vt mihi ab æterno lectam, gratamque frequentent,
Vnanimèque colant sub yisdem legibus urbem;

Concordiq; meam lætæque subire suescant
Fronte iugum: ⁵ quævis tenera solet esse puella,
Quam par connubium cupido coniunxit amanti,
Vnâq; mensa duos, domus vna, vnumq; cubile
Felices, sine lite tenet, sine lite tenebit

Semper: talis erit natorum vita tuorum
O Solyme, ⁶ quam tuta diu tua mœnia iuncti
Seruabunt, murosque tuos, quos per uigil ambit
Nocte dieq; meus fido cum milite custos,
Non lateri parcens, non faucibus atque palato,
Dum iussas obit excubias, memoriq; pererrat
Munere commissam notis regionibus urbem.

Sic agite o vigilæ nostri custodia valli,
Somnum oculis segnem prohibete, ⁷ silentia linguis.

Mœnia

Alludit ad
locū psal. 101.
Timebūt ge-
tes nomē tuū
Domine, &
omnes reges
terre gloriā
tuam.

Pertinet istud
ad eos qui ve-
rè sūt in Chri-
sto & qui spi-
ritu sūt in
ecclesia: illi
enim iucun-
dissimè agēt.

² Et videbunt Gentes
iustum tuum, & cun-
cti reges inclutū tuū:
& vocabitur tibi no-
men nouum, quod os
Domini nominauit.

³ Et eris corona glo-
riæ in manu Domi-
ni, & diadema regū
in manu Dei tui.

⁴ Non vocaberis vl-
tra Derelicta: & terra
tua nō vocabitur am-
plius Desolata: sed
vocaberis, Voluntas
mea in ea, & terra tua
inhabitabitur. quia
complacuit Domino
in te: & terra tua in-
habitabitur.

⁵ Habitabit enim iu-
uenis cum virgine, &
habitabunt in te filij
tui. Et gaudebit spō-
sus super sponsam, &
gaudebit super te:
Deus tuus.

⁶ Super muros tuos,
Ierusalem, constitui
custodes: tota die &
tota nocte in pepe-
tuum non tacebunt.
Qui reminiscimini
Domini, ne taceatis;
⁷ & ne detis silentiū
ei, donec stabiliat, &
donec ponat Ierusa-
lem laudem in terra.

*Mœnia dum celebri consurgant in clyta fama,
Et munita situ, fossisque atque aggere septa,
Contemnant hostem, seu vi grassetur aperta,
Siue dolis instructus agat, fraude sçq; malignas
Arte tegat, solitum sibi sæpe vsuq; probatum.*

8 Iuravit Dominus
in dextera sua, & in
brachio fortitudinis
suz, Si dederò triticū
tuum vltra cibū. ini-
micis tuis: & si bibe-
rint filij alieni vinum
tuum in quo labora-
sti.

9 Quia qui cōgre-
gabunt illud, come-
dent, & laudabunt
Dominum: & qui
comportant illud, bi-
bent in attritis sanctis
meis.

10 Transite, transite
per portas, præparate
viam populo, planum
facite iter, & eligit
lapides, & eleuate sig-
num ad populos.

11 Ecce Dominus
auditum fecit in ex-
tremis terræ, dicite
filie Sion, Ecce salua-
tor tuus venit: ecce
merces eius cum eo,
& opus eius corā illo.

8 *Hæc si feceritis, confidite, iuro per ipsum
Me, dextramq; meam, quæ falli aut fallere nescit;
Non ego, quæ posthac magno sudata labore
Farras metes, anni spem, natorumq; tuorum,
Victori rapienda dabo, nec condita cellis*

*Vina canis, nec quam venientem parcus in annum
Leuisti testam, sibi barbarus auebet hostis:*

9 *Sed sua quisq; suo potietur parta labore,
Et quæ conseuit carpet, mustumq; paterno
Calcatum prælo libans, te sancte vocabit*

In partem Deus, & primos sacrabit honores.

10 *Ergo agite, & portas aperite patentibus urbem,
Confluet huc genus omne hominū, matresq; nurusq;
Turbaq; cana senes, pueri innuptaq; puella,
Collecta ex filio pubes, miserabile vulgus,
Regesq; proceresq; aderunt discrimine nullo,
Optabuntq; locum regno, optatoq; fruuntur.*

Tantum, vos quibus est custodia tradita, planas

Et faciles facitote vias, salebrasq; morantes

Tollite, ne populis quidquam properantibus obstet;

Nè ve quis inflexus variis ambagibus error

Decipiat, rectaque via seducat euntes;

Erectum, sublime, patens, nudumque, nec umbris

Obductum, aut tenebris populo proponite signum.

11 *At simul in sonuit tua vox, ô maxime diuūm,*

Mox terris, terris audita est omnibus, & quæ

Surgentem, mediumque vident, solēque cadentem:

Et quibus audita est terris, huc exciit omnes,

Tam reges, quàm rerum inopes, rurisq; colonos:

En veniunt, sacramq; petunt magno agmine sedem.

O felix ter & amplius angustiissima sedes,

Posta Sionæi sacratio in vertice montis!

En seruator adest tuus, en tua limina magnus

Ingreditur Deus, & sese penetrabilibus infert

Ille tuis, qui supplicium, qui præmia cuique

Pro meritis reddet, per se pollensque potensque

Omnia, consilij nec opis ullius egenus;

Cuius opus ratione sequi, aut comprehendere mente,

Nulli

Beneficium
Christi nati
non ad vnam
tatum natio-
nē, sed ad om-
nes omnino
homines per-
tinet.

Nulli concessum est hominum, nullique deorum:

"Felices, quos ille operum vitæq; seuerus
Exactor, sanctis adscribet, & esse iubebit
Sponte sua mortisque suæ mercede redemptos.

Cap. 63.

Tum tu, sancta parens, populus comitata trecentis,

Iam non deserta, vidua-ve merebere nomen;
Nam te omnes matrem populi gentisque vocabunt,
Urbes altricem, diuique hominesque parentem:
Ergo te fama illustrem factisque futuram
Scito, sed ante manent multoque cruore gerenda
Bella super, domitioque noui serpente triumphi.

Sed quis Idumæis ille est qui montibus exit,
Suspectasque acies Bosra Moabitide ducit?
Punicea insignis galea, thorace rubente?
Ut sese egregius formosum ostendit in armis!
Ut graditur superatque alios, quantum instar in ipso!
Diuinum ut toto decus, ore & pectore præfert!

O nata, o virgo semper placitura Tonanti,
Diuæ Sion, spes ingentes agnosce tuorum,
Ille ego sum, cui præsa fides, cui reddita terris
Iustitia & pietas debentur, auitaque sacra;
Ille ego sola salus, propugnatorque meorum,
Non impune cui sese ferat obuius hostis;
Seu pedes insistat, seu conspiciendus in orbem
Pugnet eques: Sed cur sparso vndiq; sanguine tinctus
Veste rubes, veluti calcatis vinitor vuis?

Heu mihi, palla tuo an alieno tincta cruore est?

Certè ego calcaui solus, nec falleris, vuas,
Nec fuit auxilio quisquam de gente deorum,
Sive hominum; solus vitem mihi, solus acuta
Excidi falce, & prælo spumante subegi.
Non tamen iste latex nostro de vulnere manat:
Sanguis ab hoste fluit, quem, iusta motus ab ira,
Contriui, rubet hinc multo mihi palla cruore
Thoraxque, clypeusque, & cætera vindicis arma:
Vindictam sed enim ulterius pœnamq; morari
Non potui; status ecce dies, annusque reposcunt
Ultorem, quem dum celo, terraque mariq;
Querito, dum circum me sedulus omnia lustrō,

Si quis opem, si quis laturus forte veniret
Auxilium, fugere omnes, deque agmine tanto
Nemo fuit tanti consors-ve comês-ve laboris.
Ergo solus opus tam sanctum aggressus, ab ipso

k

Me,

12 Et vocabunt eos
Populus sanctus, re-
dempti à Domino.
Tu autem vocaberis,
Quæsitæ ciuitas, &
non Derelicta.

Cap. 63.

1 Quis est iste qui ve-
nit de Edom, tinctis
vestibus de Bosra, iste
formosus in stola sua,
gradiens in multitu-
dine fortitudinis sue?
Ego qui loquor iusti-
tiam, & propugnator
sum ad saluandum.

2 Quare ergo rubrū
est indumentum tuū,
& vestimenta tua si-
cut calcæium in tor-
culari?

3 Torcular calcaui so-
lus, & de Gentibus nō
est vir mecum: calca-
ui eos in furore meo,
& conculcaui eos in
ira mea: & aspersus
est sanguis eorum su-
per vestimenta mea,
& omnia indumenta
mea inquinavi.

4 Dies enim ultionis
in corde meo, annus
retributionis meæ
venit.

5 Circumspexi, & nō
erat auxiliator: quæ-
siui, & non fuit qui
adiunaret: & saluauit
mihi brachiū meum,
& indignatio mea ip-
sa auxiliata est mihi.

6 Et conculcaui po-
pulos in furore meo,
& inebriaui eos in
indignatione mea, &
detraxi in terram vir-
tutem eorum.

Cyrillus hic
Christi redi-
tum in caelos
depingi exi-
stimat.
Edom est re-
gio in qua E-
sauregnauit,
quam Græci
Idumæam vo-
cant.
Bosra verò ci-
uitas est in
Moab, Heclō-
ca exponit di-
uus Hierony-
pro mundo.

Hæc sunt a-
gentis Christi
nō patientis,
qui aduer-
sitas contriuit
potestates.

Idē psalmo-
graphus Psal.
63.

Me, notaque mea dextra virtute, furoréque
 Haud frustra coniuncto, arma auxiliaria sumsi,
 Aduersósque mihi populos, inimicáque fœda
 Castra fuga, flammis, ferróque vltiore cecidi,
 Iratúsque omnes in noxia crimina pœnas
 Consumsi, manésque potestátisque subegi
 Tartareas, lethúmque meo sub numine preffi.

7 Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinē bonorum domui Israël, quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, & secundum multitudinem misericordiarū suarum.

7 Quare nulla meo de pectore deleat etas
 Clementem Dominum, iustique æquique potentem:
 Illum ego carminibus patriis, dum vita manebit,
 Factaque mira canam, priscis quæ plurima sacris,
 Quæq; etiam nuper nostris patrauit in annis,
 Non solum Isacidum domui bonus, at sub vitroque
 Gentibus axe sitis, totique salutifer orbi.

Non qui sint, aut vnde domo patriá-ve profecti,
 Disquiri, positú-ve loci, genio-ve mouetur,
 Sed communis amor mundi tutelæque passim
 Effundit terras largus sua dona per omnes.
 Largior ille tamen populis sua signa secutis,
 Quos amat, & verbis inuitat talibus vrgens:

8 Et dixit, Verumtamen populus meus est, filij non negantes: & factus est eis saluator.

8 Vos mihi, vos (inquit) populus lectissimus estis,
 Legitiméque meus, nec enim meus esse, negari
 Dignus es, ut qui me non ipse negaueris vnquam.

9 In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos: in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus sæculi.

Abs me igitur scito tibi, non aliunde, salutem
 Sperandam: quæ te circumstant quæque pericla,
 Respice me, precibúsque voca, non irritus ibis:

10 Ipsi autem ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt spiritum sancti eius: & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.

9 Nam quibus afficeris damnus, ego tangor isdem;
 Vsq; adeò me cura tui noctésque diésque
 Sollicitat, fixos ut nusquam auertere possim
 In te oculos, sempérque tibi puer aliger astet
 Obseruare tuam demissus ab æthere vitam.

11 Et recordatus est dierum sæculi Moyfi & populi sui: Vbi est qui eduxit eos de mari cū pastoribus gregis sui? vbi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui?

O Amor ardescens semper, sempérque renascens!
 O nunquam satis indulgentia nota parentis
 Aetherei! qui mox rudibus nascentis ab ani
 Principiis, genus humanum, sua semina, blandè
 Fouit, & ut nutrix patriis portauit in vlnis,
 10 Dum præturo præcox adolesceret æuo,
 Obsequiúmque Dei, verúmque parentis amorem
 Exueret: mota est offensi numinis ira,
 Lenta licet, ferróque malum flammisq; piauit
 Flagitium; nunquam tamen vltima pœna secuta est;
 Namque manum ad capulū referētem sæpe repreffit,
 Temporis admonitus prisci, memoriq; recursans

Qui me confitebitur coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo.

Dux

Dux animo Moses, & gratia facta per illum
 Non semel Isacidum populis: quæ nunc quoque prosunt
 O pater, ô hominum superumque æterna potestas,
 Hæc eadem nobis, si nondum exosus ad unum
 Hebræos, si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos: nam quò tibi cura recessit
 Tam subito nostri? cur tam mutatus ab illo
 Qui patres nostros, patrùmque duces nostrorum
 Seruasti traiecta maris per littora rubri?

O ubi, ô ubi es, qua te regione requiram
 Spiritus alme, aximi fax præclarissima nostri?

12 Te duce, pèrque agmen medium, mediâsque cæternas
 Calitus effuso, fluctus tremuere profundi,
 Et profugis scissas patuit via sicca per undas.
 Ipse autem ductor patriâq; sibi que perenne
 Perpetuumq; tulit nomen, quòd præside fretus
 Maestate tua, Pharias euaserit oras,

13 Pèrque profunda maris, montanâque saxa, per astris
 Finitimas rupes, per tot discrimina rerum,
 Primus inoffensum tuto pede duxerit agmen;

14 Tam facile emensus spatia infinita, viâsque
 Difficiles & inaccessas, quàm ceruus apertum
 Aut sonipes cursu præteruolat alite campum.

Scilicet ista tui debentur maxime diuûm
 Numinis auspiciis, nec erit sine nomine factum hoc
 Per gentes, sed enim cunctis memorabile terris
 Gloria præpetibus super æthera deuehet alis.

15 Ergo age siderea cæli sublimis ab arce,
 Quoque sedes solio terris metuendus & astris
 Respice res nostras. En unquam seruidus ille,
 Ille reuiviscet quo nostros impetus olim
 Tutabare patres? ubi sunt tua viscera, plebis
 Afflicta toties mæstus commota querelis?

Quàm cito, quàm nulla obriguerunt saxeâ causa!
 16 Te tamen & nostrum nec re nec nomine falso
 Dicimus esse Patrem, seruatorémque benignum:
 Nam nec in Abramo, nec in Israëlè paternos
 Fas est affectus patriùm ve agnoscere nomen,
 Scilicet id curant iam pridem corpore functi:

17 Cur igitur nos calle finis diuertere recto?
 Spemque, piùmque tui de mente fugare timorem?
 Flecte, Pater, vultum, letâmq; exporrige frontem,
 Et nos diuina si verum est stirpe creatos,

12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suæ: qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi nomen sempiternum.

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuum, vt faceres tibi nomen gloria.

15 Attende de cælo, & vide de habitaculo sancto tuo & gloria tua: ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? super me continuerunt se.

16 Tu enim pater noster, & Abraham nesciuit nos, & Israël ignorauit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, à seculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti cor nostrum, ne timeremus te? conuertere propter seruos tuos, tribus hæreditatis tuæ.

Oratio Prophetæ.

Ille zelus intelligitur de quo Zacharias cap primo: Zelatus est Dominus Sion & Hierusalem zelo magno.

Ede notam tanti generis, da pignora, per qua
Et dici & credi tua vera propago queamus,
Atque hunc tandem animis errorem detrahe nostris.

Nam genus & proavos quid vana voce ciere
Profuerit, si nos crudeli barbarus hostis
Seruitio oppressos tenet, eternumque tenebit,
Ni redimis, ni vincla leuas, soluisque catenas?

18 Quasi nihilum
possederunt populum
sanctum tuum: hostes
nostri conculcauerunt
sanctificationem tuam.
19 Facti sumus quasi
in principio, cum non
dominaberis nostri,
neque inuocaretur no-
men tuum super nos.

18 En trahimur, rapimur, vanudamur, opprimimurque,
Ut pecudes; & ferre potes? nec quod tua saltem
Sacrilegas in templa manus misere, moueris?

19 Et quid adhuc reliqui est, (tu dicta sinistra refuta)
Quam res in peius sublapsa feratur eodem
Quo fuit ante loco, cum mixtos gentibus alta
In nocte & tenebris, sine luce & numinis alma
Cognitione tui, nec te Regemque, Deumque,
Ut nunc, sortitos fanaticus error habebat?

Cap. 64.

1 Vinam dirumpere
celos, & descendere:
a facie tua motes
defluerent.

2 Sicut exustio ignis
tabescerent, aquae ar-
derent igni, ut notum
fieret nomen tuum ini-
micis tuis: a facie tua
gentes turbarentur.

3 Cum feceris mira-
bilia, non sustinebi-
mus: descendisti, & a
facie tua montes de-
fluxerunt.

Ergo rumpe moras, celsosque allabere celo,
Lux hominum, emerge o tandem, quid tarda moraris?

Posceris: ecquando nitido patefactus ab ortu
Cardo foris que poli per aperta repagula mota
Te nostrum sidus, mundo letabile sidus,

Effundent? clarum fax haec dabit ignea lumen,
Quo tacti montes, & quaeque altissima tellus,
Corripient flammam, nigrumque ambusta repente
Soluent se in cinerem, siccis quoque fontibus amnes

Ardebunt, frustra que suis incendia ripis
Arcebunt, mediis in aquis (mirabile visu)
Flamma furens, victorque volans bacchabitur ignis.

Attonitas gentes facti nouitate, stuporque
Et timor, & terror dubia spe mixtus habebit,
Ut quisque hostis erit, vel foedere iunctus amico,
Motibus affectos diuersis, omnibus autem

Ille tui fulgor, & gloria nominis ardens
Perstringet turbatam aciem: nam semine nullus
Editus humano penitus tua facta latentisque
Expediet causas, aut consilia alta recludet.

Sed quid ego haec seclis velut expectanda futuris

Vaticinor? voluenda dies en attulit vltro
Quod petimus, dudumque atani petiere priores.

Venisti, venisti, ades o dulcissime rerum,
Descensusque leui supera statione relicta,
Per iuga verticibus gradiens sidentia lapsis,
Mortales terras, & regna humana subiisti.

Cap. 64.

Orat & vehe-
menter cupit
iam nasci Mes-
siam, & bene-
ficia olim pro-
missa citissi-
me praestari.

Mirabilis po-
tentia Christi
in possidendis,
afficiendis, &
transmutandis
hominum ani-
mis; qui per
motus super-
bi, per aquas
frigidi, & im-
piedade langu-
idi, significan-
tur.

Salue

* *Salve sancte hominū superumq; repertor & auctor,*
Omnis fons & origo boni, veraq; salutis:

Sic hæc Paul.
 intelligit cap.
 2 prioris ad
 Corinth. vt
 hæc pertin-
 gant non tã-
 tũ ad vitam
 æternam, sed
 ad illa dona
 quæ in hoc se-
 culo Christus
 per Spiritum
 suum sanctũ
 suis largitur.

Quis numeret, quæ dona piis mortalibus affers?
Non oculis, hominum quisquam, non auribus hausit,

Non animo tenuit, quæ te sperantibus vnum
Tuque Patèrque tuus mundi nascentis ab ortu

Munera thesauro locuplete reposta parastis:

Nam si quem vera percussum laudis amore,

Fortè vides ausu generoso, hilarique labore

Qua via difficilis, nec multis tria priorum,

Dumisque, spinisque, & sentibus horret acutis,

Per iuga, per scopulos, aditūque carentia saxa,

Iustitia tetricas conantem apprehendere rupes;

Obuius occurris, signisque, & voce pauentem

Proposita inuitas summo de monte corona,

Reptantiēque trahis, rursus, rursusque labantem

Apprensūq; manu retines, dum prima capessat

Premia iucundi non insperata laboris:

Mox progressum ultra, magnisque insistere cæptis

Audentem, iam iamque manu suprema tenentem

Mænia, sperati sistas in vertice montis;

Hic ubi multa memor de te præconia dicet,

Purpureūque comis nectens, tua munera, sertum

Immortale tibi statuatur in arce trophæum.

* *At nos vulgus iners, cali quibus abnuis arces,*

Insignis virtutis amor non excitat vllus,

Sed mer si vitiis, vitiis hæremus in iisdem

Semper, & esse potest miseris spes vlla salutis?

Nequicquam ficta pietatis imagine falsa,

Iustitiæq; scelus prætexere nomine nostrum

Conamur; fædum per se patet vlcus, & ipso

Proditur olfactu, naræque infestat odore

Immundo, qualem viroso tincta cruore

Vestis olet, castæ mærorque pudor que marita.

Vnde fit, vt veluti boreali turbine tacta

Semiputresque cadunt Autumni frigore frondes,

Inualidi campis passim sternamur, & illuc

Hucque vagi, diræ feruente libidinis æstu,

Raptemur, nec sit qui lapsus surgere curet,

Aut tuam opem imploret, dextram-ve iuuare volētis

Arripiat: iure ergo tuos, ne tanta videres

Flagitia, auertisti oculos (quis enim ista videre

Sustineat?) scelerūque graui sub pondere pressos

4 A seculo non audie-
 runt, neque auribus
 perceperunt: oculus
 non vidit, Deus abs-
 que te, quæ præpa-
 rasti expectantibus te.

5 Occurristi lætanti,
 & facienti iustitiam:
 in viis tuis recorda-
 buntur tui: ecce, tu
 iratus es, & peccauim-
 us: in ipsis fuimus
 semper, & saluabi-
 mur.

6 Et facti sumus vt
 immundus omnes
 nos, & quasi pannus
 menstruæ vniuersæ
 iustitiæ nostræ: & ce-
 cidimus quasi folium
 vniuersi, & iniquita-
 tes nostræ quasi ven-
 tus abstulerunt nos.

7 Non est qui inuo-
 cet nomen tuum: qui
 confurgat, & teneat
 te: abscondisti faciem
 tuam à nobis, & alli-
 fisti nos in manu ini-
 quitatis nostræ.

Hæc respiciūt
 populum Iu-
 daicũ impiũ,
 nec de iusti-
 tia Christia-
 norum est hic
 sermo.

*Exertans humerum fortem, dextramque potentem,
Ad cautes duros magis cautibus allisisti.*

8 Et nunc Domine, pater noster es tu, nos vero lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

9 Ne irascaris Domine satis, & ne ultra memineris iniquitatis nostrae: ecce, respice, populus tuus omnes nos.

10 Ciuitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est. Ierusalem desolata est.

11 Domus sanctificationis nostrae, & gloriae nostrae, ubi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustione ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis & affliges nos vehementer?

Cap. 65.

1 Quaesierunt me qui ante non interrogabant; inuenerunt qui non quaesierunt me. dixi, Ecce ego, ecce ego, ad Gentem quae non intuocabat nomen meum.

2 Tu tamen & Deus es noster, Dominusque parensque,

Tu fictor noster, tua nos figmenta, lutumque vile sumus, ne (quaso) ne pater optime seui vltius, sed te miserantem incommoda nostra, Sera licet, nostrae capiant obliuia noxae.

Respice nos, populoque tuo iam mitior adsis.

Cuius ut immeriti si te non gratia tangit

Vlla; quid haec tandem sanctissima templa, sita est

Colle Sionaeo, sanctisque in montibus vrbes

Peccauere tua? quod tandem crimen in illis,

Vt paterere sacras deuotis ignibus aedes

Ignibus (o crudele nefas!) hostilibus vri?

En ubi surgebat (forsan ventura negabit

Posteritas) Solomonis opus, tua maxime diuum

Sacrosancta domus, Solymae gloria gentis,

Saepe ubi sacra patres festis de more diebus

Rite celebrabant, tua facta stupenda canentes,

Aduena longinquis quod saepe profectus ab oris

Missa tulit regum & populorum nomine dona;

Infauis domus alitibus, domus apta chelydris

Silua iacet, nigrumque solum vestigia flammae

Seruat adhuc, & ubi vetus olim curia stabat,

Vulnificus stabulatur aper. quid plura? meorum

Busta patrum, cineresque pios, tot nota sepulchra,

Tot decora ingeniosa ducum, premit alta ruina.

Hac segnis, mutusque vides? nec corripis arma?

Immo etiam affligis nos insuper, & premis vltro.

Parce pio generi, & temerata vlciscere templa.

At non his possunt decreta aeterna moueri,

Non ita fata sinunt: gentes ad sacra vocandas

Ex Abramitico iam dudum fœdere cautum est.

Tempus adest, iam iamque fores & limina pulsant

Veloces horae fatumque diemque vehentes,

Cum me (summus ait diuum Pater, atq; hominum rex)

Ignotae gentes, & barbarae sacra secuta,

Quae, nec fando aliquid de me, quicquam ve rogando,

Audierant, vltro genio ducente requirent;

Quaesitumque diu sese reperisse profesti,

Gaudebunt: ego quippe valens migrabo lubensque

Ad populos qui me ignorant, qui numina nostra

Vana putant, odioque etiam resequuntur auito.

Nam

Periphrasis Hierusalem, intelligit autem haec Hieronymus de captiuitate quae fuit sub Tito.

Cap. 65.

¹ Nam quid in hac inuauat ulterius regione morari?

Gessientis est
in sinum re-
cipere.

Quam matutinus, quam vespertinus obiui,
Iamdudum, expandique sinum, dextramque tetendi,
Si populum reuocare ferum, indomitumque daretur!
Sed frustra. rapitur nullis cohibendus habenis,
Per scelus omne furens, iumentum more, magistra
Quid iubeat ratio prorsus securus, & exlex
Imperiosa sua sequitur mala gaudia mentis.

³ Nec pudet, ut nostro duplicent fomenta furori,
Ante oculos peccare meos, & iudicis ora
Conscelerare sui. Proh o pudor! ecce paternis
Ritibus abiectis, & auito more sacrorum,
Orgia pomosos celebrant obscena per hortos,
Coctilibusque litant aris, & busta frequentant,
Fætida busta deum, dum sol tellure sub ima est,
Et falsa ad caelum mittunt insomnia manes.

In locis hu-
iusmodi, stra-
tis hostiarum
pellibus, in-
cubare soliti
erant, ut per
somnia futu-
ra cognosce-
rent.

Quid dicam carnes vetito cum iure suillas
Lancibus imponi, passimque palamque per omnes
Admitti mensas? pulchrumque & nobile duci
In leges peccare bonas? o dedecus ingens!
Si quis ab his, moris retinens ritusque vetusti,
Continet ora cibis, obscenaeque fercula vitat,
Non lare, non illum tecto dignantur eodem,
Sed velut immundum, velut execrabile monstrum,
Deuotumque, suis procul a conuentibus arcent.

Felix ille quidem, & quicumque simillimus illi est:
Ast hi stuppa meo fumusque & teda furori
Pinguis erunt, atque inde nouo cum fomite surgens
Flamma reuiuiscet, nulloque residet in auro.

Similis phra-
sis apud Hie-
remiam: Pecca-
tu iudae scri-
ptu est stilo
ferreo. cap. 27.

Quippe manent scelera illorum, aeternumque manebunt
Perpetuis insculpta notis in pectore nostro.

⁶ Me ne has nequitias non vltum protinus ire?
Tantum perfidiam taciturnum reris, & ista
Disimulaturum? paenis sequar vltor acerbis,
Improuisus, & effusis irascat habenis.

Nec mihi vestra modo posthac commissa luetis,
Sed repetam a vobis, repetam (Deus inquit) ab ipsis
Principiis, vestri qua commiserere parentes,
Inque sinum vestrum regeram, dignisque rependam
Supplicis, ruptamque fidem, violataque pacta,
Et spretum toties Numen, dum montibus altis,
Montibus & lucis, & nubiferis palmetis,
Diique deaque omnes diuerso more coluntur.

² Expandi manus
meas tota die ad po-
pulum incredulum,
qui graditur in via
non bona post cogi-
tationes suas:

³ Populus qui ad ira-
cundiam prouocat me
ante faciem meam
semper: qui immolat
in hortis, & sacrificant
super lateres:

⁴ Qui habitant in se-
pulchris, & in delubris
idolorum dormiunt:
qui comedunt carnem
suillam, & ius profa-
num in vasis eorum.

⁵ Qui dicunt, Rece-
de a me, non appro-
pinques mihi, quia
immundus es: isti fu-
mus erunt in furore
meo, ignis ardens to-
ta die.

⁶ Ecce scriptum est
coram me: non tacebo,
sed reddam & retri-
buam in sinum eorum:

⁷ Iniquitates vestras,
& iniquitates patrum
vestrorum simul, di-
cit Dominus, qui sa-
cificauerunt super
montes, & super col-
les exprobrauerunt
mihi, & remetiar o-
pus eorum primum
in sinu eorum.

Quo

8 Hæc dicit Dominus, Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur, Ne dissipes illud, quoniã benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt non disperdam totum.

9 Et educam de Iacob semen; & de Iuda possidentem mōtes meos: & hæreditabit eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi.

10 Et erūt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me.

11 Et vos qui dereliquistis Dominū, qui oblitistis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunę mentem, & libatis super eam.

12 Numerabo vos in gladio, & omnes in eade corruetis: pro eo quod vocaui, & non respondistis: locutus sum, & non audistis, & faciebatis malum in oculis meis: & que nolui, elegistis.

13 Propter hæc hæc dicit Dominus Deus, Ecce, serui mei comedent, & vos esurietis: ecce, serui mei bibēt, & vos sitietis.

Quo facto, quamuis poterant meruisse videre
Supremum excidium, immanemque à stirpe ruinam,
Quòd crudele meo fecissent vulnus honori,
Opprobriumq; ingens, & nulla clade piandum;
Stat tamen (hoc Abrame tibi, natōque, nepotique
Esto datum) penitus non totam excindere gentem;
Sed velut immiti lapidata grandine vite,
Aut pluuij nimis corrupta humoribus anni
Si quis fortè acinus moriente superstes in vna
Manserit intactus, pluuiaq; & grandinis expers,
Non illum admonitus confestum dissipet heres,
Nutriat ast in spem sobolis foneatque futura:

Sic faciam, teneraq; aliquot de semine stirpes
Isacidum, & Iuda mihi surculus vnus & alter
Eductus, generis seruabunt semi-sepulti
Reliquias, gentem exiguam, sed sorte beata
Selectam, nostros qua montes, sanctaque felix
Culmina possideat, cunctos habitanda per annos,
Et mihi iucundo famuletur grata labore.

Namque illis campos, & florida prata, gregesque
Vbere dissentas donabo & vellere dites:

Viq; nihil desit, de me sperantibus vno
Omnia, non hominum quidquam debentibus vlli,
Maiori letas pecori, letasque minori

Iungam Achoritanas, pinguisima pascua, valles.

At vos contemptis monitis caelestibus ausos
Me montemque meum, sedemque relinquere sacram,
Qui procul abiecto post terga pudore fidēque,
Fortuna numen men samque aramque sacra stis,
Et quibus auerti libamina posse putatis,
Et quibus acciri lectus componitis herbis;

Non capite aut censu numerabo (quod esse tyranni
Mos solet) at gladio gentem grassante per omnem
Sola acies ferri, numerum quot eratis, inibit,
Nec quisquam effugiet, simul ense peribitis omnes,
Alter in alterius confusa strage cadentes.

Ecquis enim vestrum magna me voce vocantem,
Atque adeo coram presentem & multa monentem
Audiit? aut responso aliquo dignatus amantem est?
Immo exhortantem duri genis oris, & audax
Turba refugistis, nostro sermone retenti,
Non magis quàm prædura silex, aut horrida cautes.

Quando igitur nec me, nec qui videt omnia Patrem,
Subuerit,

Similis locus
ex eodem
propheta,
quem citat
Paulus ad
Rom. Si fue-
rit numerus
filiorum Is-
raël tanquam
arena maris,
reliquæ sal-
uæ erunt.

Vallis Achor
à nomine il-
lius in quem
fuit irrogatū
supplicium in
prima populi
in terras pro-
missas ingres-
sione, sic di-
cta.

Subueriti, peccare palam pro laude putatis,
 In suaque praua sequi, nostris contraria iussis;
 En, (ait omnipotes diuum Pater atq; hominum Rex)
 Ut qua precipites pulsi cecidistis ab arce,
 Nuncliqueat, sumantque isthinc exempla nepotes;
 En vos dira fames, contemti pœna Tonantis,
 Et sitis ex longo concepta ardore bibendi
 Conficiet, Cererem terra fontesque negante.
 Interea vacui, & macro ieiunia vultu
 Pallida pro dentes, seruatorum plena meorum
 Horrea, differt atque penum spumante Lyco
 Obliquis oculis spectabitis: unde repente
 Prouenient gemitus, & feminei ululatus,
 Et penitus misero fixi sub corde dolores.
 14 Ridebunt iusti latabunturque, meoque
 Munere securi grates pro munere reddent
 Ingenti ingentes, & nostras carmine dicent
 Solenni laudes, at vos lugubre gemetis.

Elegans & co-
 piofa antithe-
 sis.

Hoc magis
 proprie dixit
 Hieremias
 cap. 19. de
 Sedechia &
 Achab: Assu-
 metur ex eis
 maledictio
 omni transmi-
 grationi Iude.

15 Nam vestrum populis erit execratio nomen,
 Deutumque ab eo carmen deducet in hostem
 Quisquis vota volet diris vomere impia verbis.
 In summa, Domino occumbes ultore, tuisque
 16 Surget ab exequiis noua gens, morisque, vetusque
 Mutabit sancti positoris nomine nomen,
 Quod terris celoque sacrum beat omnia, quodque
 Et iurare timent homines & fallere iusti.

Magna erit istius vis nominis atque potestas:
 Nam quibus iste datus froti cordique character
 Impressis alte signis erit, omnia recte
 Succedent, nec iam poterunt meminisse laborum
 Quos multos hac vita parit mortalibus agris;
 Sed celo positi, ambrosiaeq; & nectaris haustu
 Diuino saturi, veteres de pectore curas
 Abiciunt, nec quicquam oculis animo-ve tremendum
 Succurret: nam longa bibent obliuia rerum,
 Quas olim sensere graues dum vita manebat.

17 Ipsi etiam celi tum mutabuntur, & alitrix
 Magna hominum tellus faciem conuersa priorem
 Exuet, & nullo posthac quatienda tremore,
 Nec vicibus variis rastrorum, & vomeris unci
 Subdita, nec soles nimios passura, nec imbres,
 Illaesa, intacta, inuiolata manebit in auum.
 Ecce etenim noua cuncta creo, celumq; salumq;, &

14 Ecce, serui mei la-
 tabuntur, & vos con-
 fundemini: Ecce, ser-
 ui mei laudabunt pre
 exultatione cordis: &
 vos clamabitis pre
 dolore cordis, & pre
 contritione spiritus
 ululabitis.

15 Et dimittetis no-
 men vestrum in iura-
 mentum electis meis:
 & interficiet te Do-
 minus Deus, & seruos
 suos vocabit nomine
 alio.

16 In quo qui bene-
 dictus est super terram,
 benedicetur in Deo
 amen: & qui iurat in
 terra, iurabit in Deo
 amen: quia obliuioni
 tradita sunt angustiae
 priores, & quia absco-
 dita sunt ab oculis
 nostris.

17 Ecce enim ego
 creo celos novos, &
 terram nouam: & non
 erunt in memoria
 priora, & non ascen-
 dent super cor.

18 Sed gaudebitis &
 exultabitis usque in
 sempiternum in his
 quae ego creo: quia
 ecce ego creo Ierusa-
 lem exultationem, &
 populū eius gaudiū.

Lati-

Latipatente subest quidquid caloque saloque.

18 Vos etiam per me renouati, adeoque renati,

O veri vera Solyma mea gloria ciues,

Spes saepe incertas, irasque, metusque, dolorisque,

Et quae alia humanam turbant incommoda vitam,

Ponetis: maestis succedent gaudia rebus,

Gaudia amaritiae nulla suffusa, nec ullis

Deperitura annis pura & sincera voluptas.

19 Nam quas pono nouas celsis in montibus arces,

Et populum positas qui felix incolet arces,

Latitia implebo dulci, quam iurgia nulla

Fletibus aut lacrymis, inter-ve strepente tumultu

Miscebunt, rixa nulla, discordia nulla,

Concordes armare potens in praelia fratres.

20 Nec verò Solymis certum est adscribere ciues

Bis pueros, atate graues, sed mente solutos:

Nam qui annos sine mente gerunt, virtutis egeni

Mortales quae sola beat, qui saecula vitae

Turpiter exacta numerant, quam facta merentur

Impia, crudeli prostrati morte peribunt.

21 At mihi quos legi ciues, ubique colonos

Sacrata, sua quisque sibi pallatia figent,

Non alius, & fixa colent sine fine, serentque

Et Bacchi & Cereris plenos prouentibus agros.

22 Quae serent, in pace legent, lectisque fruuntur

Perpetuo, neque quid raptor, quid praedo minetur,

Quid fera tempestas, solis-ve, imbrés-ve, timebunt;

Summa dies etiam fastos quae finiet omnes,

Et nullos post se numerari perferet annos,

Nil immortalis iustorum carpet ab aeuo,

Quos sibi, qui vitae sator est auctorque, coaeuos

Ipse repromisit per saecula cuncta futuros.

23 Scilicet haec illos merces tot adire labores,

Et mala tanta pati, dum vita manebat, adegit.

Expectata aderit merces, iam iamque propinquat,

Cum benefacta palam veterascere fama superstes

Non sinet, aut tumultu virtutem, & funus eodem

Componi; viuet vel morte fremente piorum

Posteritas, nati natorum, & quotquot ab illis

Nascentur, geniti non semine utrinque remisso,

Quali nunc hominum generantur corpora lege;

24 Sed bona verbo Deo, bona verba loquente, nouasque

Concipiente preces, quas, si modo ritè ferantur,

Ante-

19 Et exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultra vox fletus & vox clamoris.

20 Non erit tibi amplius infans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum motietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et aedificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non aedificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedit: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inueterabunt.

23 electi mei. Non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis.

24 Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

18
Istud pertinet ad tempus resurrectionis, quo Hierusalem, quae sponsa est, nihil aliud erit quam exultatio.

Aetas senectutis vita immaculata.

Sic aedificabat, sic plantabat Paulus: primo ad Corinth. cap. 3.

Sic Paulus multos genuit Christo per euangelium.

Consolatio eorum qui sunt in Christo.

Ante-venire solet bonus, & praevertere voces,
 Indulgens quaecumque petunt, & plura petitis.
 15 Felix, o felix tempus, quo calidus acta
 Candida pax Domino terras miserante, redibit,
 Perque omnes rerum partes concordia gliscet
 Aeterna, & vinclis solido ex adamante reuincta:
 Nam qui nunc nullo possunt miscere cultu,
 Tum posito cicures discent mansuescere rictu:
 Tum lupus & montes & deuia lustra relinquens,
 Iam non carniuorus placidos comitabitur agnos,
 Et leo, cum vitulis caprisque impune vagatus,
 Nocte domum rediens sepio claudetur eodem,
 Assuescetque regi simul, & puerilia blandus
 Imperia accipiet, ductumque sequetur herilem,
 Cum bubus faenum & paleam ad praesepia mandens:
 Quinetiam virus serpentibus excidet atrum
 Contentis summam pro sanguine lambere terram.
 Denique nulla necans morsu fera, nulla veneno
 Noxia, nulla meo mala gramina monte legentur,
 Monte meo, quemque ipse colo, coluique, colamque.

Similes tropi
 sunt apud
 Virgiliū Eclo-
 ga quarta, ubi
 describitur au-
 reū sacculum
 ex carmine
 Sibyllae.

Cap. 66.

Redit Pro-
 pheta ad Iu-
 dæos; & hoc
 potissimum
 agit, vt abdu-
 cateos à car-
 nali amore
 templi & le-
 gis Moisaicae.

Nam mihi (quod nolim vos ignorare) supremi
 Maxima pro solio deseruit machina cali,
 Et pedibus deiecta meis subsellia prabet
 Omniparens tellus: & vos mihi ponere templum
 Maiestate mea dignum fortasse putatis?
 Quò mihi marmoreis domus hac effulta columnis
 Erigitur? nil vos, nil vestram demoror adem.
 2 Hæc domus, hæc moles operoso vertice surgens,
 Nostrū opus est. ipse hæc ego marmora vasta, trabesque
 Calcemque lateresque meo de monte cecidi:
 Et quisquam hæc mihi grata putat, meritoque reposcit?
 Odi ego turgentis animos inflatæque corda,
 Nec mihi qui falsa pietatis imagine gaudet,
 Lethiferumque sinu virus tegit, ille placebit.
 Ad quem igitur placidis oculis vultuque sereno
 Respiciam? quem nempe inopem abiectumque videbo
 Cum precibus lacrymisque meam deposcere pacem,
 Sermonesque meos preceptaque sancta trementem:
 His ego delector sacris, hæc victima nostrum
 Sola suo nidore potest lenire furorem.
 3 Nam mihi maculati qui porrigit exta iuueni,
 Aut aliud pecus inuisis obruncat ad aras,
 Thuraque dat templis, oneratque altaria donis,

l 2

Tam

25 Lupus & agnus
 pascetur simul, & leo
 & bos comedent pa-
 leas, & serpenti puluis
 panis eius: non noc-
 ebunt neque occident
 in omni monte san-
 cto meo, dicit Do-
 minus.

Cap. 66.

1 Hæc dicit Domi-
 nus, Cælum sedes mea,
 terra autem scabellum
 pedum meorum: quæ
 est ista Domus quam
 ædificabitis mihi? &
 quis est iste locus qui-
 etis meæ?
 2 Omnia hæc manus
 mea fecit, & facta
 sunt uniuersa ista, di-
 cit Dominus. ad quæ
 autem respiciam, nisi
 ad pauperculum, &
 contritum spiritu, &
 trementem sermones
 meos?
 3 Qui immolat bo-
 uem, quasi qui inter-
 ficiat virum. qui ma-
 culat pecus, quasi qui
 excerebret canem.
 qui offert oblationem,
 quasi qui sanguinem
 suillum offerat. qui re-
 cordatur thuris, quasi
 qui benedicat idolo.
 Hæc omnia elegerunt
 in viis suis, & in abo-
 minationibus suis a-
 nima eorum delecta-
 ta est.

Tam placet, ac caeso si tingeret hospite cultros,
Aut vetito catuli cerebro, porci-ve litaret
Visceribus, mutò-ve daret sua munera trunco.

Hac tamen, hac & plura nihil mea verba timentes
Fecere Isacida; suaque ultro inuenta secuti,
Nullum non animo scelus admisere nefando;
Pro quo suppliciis illos vlciscar amaris.

Unde & ego eligam
illusiones eorum: &
quæ timebant, addu-
cam eis: quia vocavi,
& non erat qui respõ-
deret: locutus sum, &
non audierunt: fece-
runtque malum in
oculis meis, & quæ
nolui elegerunt.

5 Audite verbū Do-
mini, qui tremitis ad
verbum eius: dixerūt
fratres vestri odientes
vos, & abiiciētes pro-
pter nomen meum:
glorificetur Domi-
nus, & videbimus in
latitia vestra: ipsi au-
tem confundentur.

6 Vox populi de ci-
uitate, vox de templo,
vox Domini reddentis
retributionem ini-
micis suis.

Et ne vana sibi credant hac fingere somnum

Obscura quem nocte videt presaga mali mens,
Efficiam, immittamque illis quæcunque timebant.

Ecquis enim inter eos magna me voce vocantem
Atque adeo coram presentem & multa monentem
Audiit, aut responso aliquo dignatus amantem est?
Omnes hortantem fugere, & cuncta videntem
Nil veriti, peccare palam pro laude putarunt,
Iussaque praua sequi nostris contraria iussis.

At vos, qui tremitis fidi ad mea iussa ministri,
Accipite hac animis, & pectore discite toto,

Ite viri, pariterque animis certantibus ite
Munus ad inceptum; nec vos remoretur euntes

Impietas fratrum qui vos odere, meumque
Inuidia stimulante parant excindere nomen:

Neu quis ob has voces ad opus mihi segnior ito,
Mendaci quas ore vomunt, ac talia iactant:

Nunc eat, & sese nobis persuadeat auctor
Esse Deum, quem vos, impostrix turba, creatum
Patre Deo, & missum seruando fingitis orbi:

Ille decus, quod nunc falso sibi vindicat, & clam
Emendicatos, si quos habet, edat honores:

Ille affectati scelus intolerabile regni,
Si potis est, insigni aliquo nunc diluat ausu,

Promissosq; representet tam saepe triumphos,
Ut per eum tandem (nam sic memorare soletis)

Seruati, lata communem voce parentem

Et seruatorem Dominumque Deumque canamus.

Hac illi: sed vos stolidi hæc conuicia surdis
Auribus excipite: ecce atrox vindicta propinquat.

Tempus adest, quo gēs hæc magno optauerit emptum,
Dente suo me non tactum, linguæque procaci.

Ecce pedum fremitus sonat, ecce hinnitus equorum,
Vngulæque horribili quatiens tua strata sonore,

Cadentumq; virum clamor, gemitusque cadentum,
Infelix Iudæa, tuas nunc verberat aures.

Iamque

Ad Apostolos
& alios qui ex
Iudæis credi-
derunt.

Loquitur de
excidio Hiero-
solymorū
per Titum;
quasi iā præ-
sente.

Excidium So-
lymorum sub
Tito.

Misceet cōmi-
nacioni con-
solationem,
more suo.

Ecclesia subitō
& inau-
meros parit
Christo per
verbi prædi-
cationē. Vide
Act. Apoll.
cap. 2.

*Iamque faces ad tecta volant: non prospicis hostem
Rupta reposcentem violati fœdera pacti,
Reddentemque tibi dignas me vindice pœnas?*

*7 Ante tamen facili nixu, nulloque labore
Feta Sion, nondum partu matura propinquo
Edet onus, pulchrūque marem, mea semina, fundet.
In quo, mira loquor, spes reliquæq; beati
Conseruabuntur generis, totūque per orbem
Attollet nostri sese noua gloria sæcli.*

*8 Tam subito vinculis alui peperisse remisus
Ante diem nulla mutilatum parte puellum,
Quis fando audiuit, quis scripto prodidit unquam?
Nam nec terra parens, qua fœtum concipit, illa
Reddere luce solet, nec partu effunditur vno
Multorum populus capitum; tamen ecce leuata est
Facta parens Solyme, votūque puerpera gaudet.*

*9 Palluit attonita similis natura, suāsque
Indoluit verso mutarier ordine leges.
Desine mirari (dixit Deus) & quod in isto
Natali monstrum est? aut qua nouitate moueris?
Inuidisse velit quisquam mihi, si quid amicus
Humano generi foueam pariāque quod orbi
Vtile sit? pariendi auct̄or qui sum omnibus, & quæ
Aëra, quæ terras, quæ pontum animalibus implent,
Ipse effetus ero, & sterili sine semine vena?*

*10 Imò age, quicumque es, matri gratare Sioni
Quisquis amas illam, lugēsque instantia fata,
Quæ genus omne ferè ad cædem pœnāsque reposcunt:
Gaudete hoc vno stirpem sobolēque futuram
Stare puerperio: felices tēque quaterque,
Felices, si quid possunt mea carmina, cuna.*

*11 Felix & mater, felices vos quoque nati,
Qui dulci gremio reptatis nota petentes
Vbera, & emuluis lac sugitis omne papillis,
Lac cælo manans, lac nect̄are dulcius omni,
Quo sedare sitim non est præsentior alter
Potus, nec mæsto solatia ferre dolori,
Et tristes melior lauere agro pect̄ore curas.*

*12 Ergo letitias & opes ne spernite vestras
O fortunati, sed plenis frontibus ora
Proluite, atque ad eò vos totos fontibus imis
Mergite, letitiæq; voluptatisque, bonæq;
Pacis abundantes fluiuos, quos larga propinat*

7 Antequam parturi-
ret, peperit: antequam
veniret partus eius,
peperit masculum.

8 Quis audiuit vn-
quam tale? & quis vi-
dit huic simile? nun-
quid parturiet terra
in die vna? aut parietur
gens simul, quia
parturiuit & peperit
Sion filios suos?

9 Nunquid ego, qui
alios parere facio, ipse
nō pariam, dicit Do-
minus? si ego, qui ge-
nerationem cæteris
tribuo, sterilis ero, ait
Dominus Deus tuus?

10 Letamini cum Ie-
rusalem, & exultate
in ea omnes qui dili-
gitis eam: gaudete
cum ea gaudio vni-
uersi qui lugeris super
eam,

11 Ut sugatis, & re-
pleamini ab hubere
consolationis eius: vt
mulgeatis, & deliciis
affluatis ab omnimo-
da gloria eius.

12 Quia hæc dicit
Dominus, Ecce ego
declinabo super eam
quasi fluuium pacis,
& quasi torrētem in-
undantem gloriam
Gentium, quam su-
geris: ad hubera por-
tabimini, & super ge-
nua blādiētur vobis.

*Dextra Dei, iam iamque undas haurite perennes
Diffusas totum torrentis more per orbem.*

*Ipsa manu blanda genitrix ad pectora pressos
Gestabit, colloq. manus & mollia nectet
Brachia, & amplexu dulci, per suaue fouebit*

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.

*13 Arridens: Tum vos maternis crescite in vlnis
Interea, officiumq. abs me sperate paternum.*

*Non ego vos inopes desolatoſque relinquam:
Sed rebus praesens adero auxiliator in arctis;
Ipsi quid possim cupiamque videbitis vltro.*

14 Videbitis, & gaudet it cor vestru, & ofsa vestra quasi herba germinabunt, & cognosceatur manus Domini feruis eius, & indignabitur inimicis suis.

*14 Tum penitus vestrum noua gaudia pectus inibunt,
Oſaque per, stupidosque artus, tenuataque membra,*

*Inuicta vires roburque calorque recurrent,
Vt viuax humor Solis calefactus ab aestu
Vere nouo sensim rediuuas serpit in herbas,
Inq. nouum facit exertas erumpere florem.*

*Scilicet his Domini manus atque potentia signis,
Et bonitas manifesta piis & amantibus aequi
Elucet, nec sana minus se prodit in hostes
Ira, truces flammata genas, oculoſque minaces
Huc illuc torquens, & spirans naribus ignem.*

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigae eius: reddere in indignatione furorē suū, & increpationem suā in flamma ignis:

*15 Qualis erit, nec longa mora est, cum sole supremū
Dante diem terris, vitas & crimina fontum*

*Anquiret iudex, super aëra turbinis in star
Flammiumo inuectus curru, quem plurima circum
Monstra fremunt, pallor, terrorq., timorq., tremorq.,
Et dira scelerum memores, & conscius horror.*

Repetit eandem sententiā: valde enim cordi fuit idē saepe proponere ne in otio viuere mus.

*Ipsē sedens oculis flagrantibus omnia circum
Lustrabit, fontēſque probris incesset amaris,
Immanem spirans animo indignante furorem:
Mox dextra stringens gladium, leuaque sonantes*

16 Quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecit a Domino.

*16 Intentans flammās, violento turbine stratos
Fulminēque attritos in tristia tartara mittet.*

*Magnus erit numerus. non si mihi ferrea centum
Ora sonent, numerum versu comprehendere certo,
Cunctaque pœnarum percurrere nomina possim.*

Ista referuntur ad futurū iudicium ab omnibus.

17 Qui sanctificabantur, & mundos se putabāt in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem & murem: simul consumētur, dicit Dominus.

*17 Hic tamen ante alios tormenta horrenda subibūt,
Qui sua dum madidi celebrant sacra dira per hortos,*

*Infames inter lucos obscenāque lustra;
Purgari credunt, viuo si flumine corpus
Incaestum abluerint, stuproque recente calentes,
Ter sumptus de fonte liquor resperferit artus.*

*His etiam accedent, nec certē mitius illis
Ardebunt, qui se vetitis addicere sacris*

Non.

Non veriti, ore suem mandent murèmq; prophano,
Heu male persuasi præscriptos spernere ritus.

¹⁸ Scilicet huc veni caelesti missus ab arce,
Ut vitas solum manifestæque crimina quæram?
Immo iuvat fixos oculos in pectora prorsus
Inserere, & sanas intus deprendere curas,
Clausæque scrutari propius, nil linquere opertum,
Nil non detectum, seu sit Iudæus apella,
Seu Græcus, mihi nullo omnes discrimine coram
Sistentur, vultusque meos, si tollere contra
Fortè ausint aciem, maiestatemque videbunt.

Figurata locutio est: cui enim signum aliquod cauterio inustum est, facile dignoscitur: sic electi signati ab impiis agnoscuntur; impij verò confunduntur.

¹⁹ Interea mihi seruos, signoque notatos
Per mare, per terras, totum ire iubebø per orbem
Legatos: alius sitientes ibit ad Afros,
Lydia regna alius, doctos hic tendere neruum
Cappadocas Thracasque petet: nec Græcia morum
Optima formatrix, nec tu cui bellica virtus
Imperium iam promittit terræq; marisque
Italia, ò tellus armis memoranda virisque,
Explodes ad te missos cum pace prophetas.

Diuersi diuersa petent, gentesque remotas,
Et quas Oceanus propioribus alluit undis,
Quasque procul fluctu velut indignante relinquit,
Non audita prius non intellecta docebunt
Sacra sequi, numenque meum nomenque vereri.

Et paucis (sic in se etenim) voluentibus annis,
²⁰ Mille mihi populos ultrò sua nomina dantes
Tam linguis varios, habitu quam vestis, & armis,
Hos in equis, illos biugis, hos curribus actos
Quadringis, alios mulorum terga prementes,
Sub signis ducent victricibus, & Solymorum
Templo immortalæ donum immortalæ sacrabunt.
Tam gratum mihi, quam sacras dum pauper ad aras
Puram vase molam puro delibat, & vitro
Primitias patrij templo deportat agelli.

Augustinus intelligit hic sacerdotes, quales ab Episcopis ordinantur.

²² At quos ex illis vsuque fidèque probatos,
Ad nostrum munus, linguisq; animisque parari
Conspiciam, pars sacra ferent, pars ore disertio,
Regibus & populis mysteria nostra recludent.
Nam veluti mare veliuolum, terræq; patentes,
Et cælum, manuum monumenta operosa mearum,
Obsequium præstant æternum, meque iubentem
Respiciunt semper, nutumque sequuntur herilem:
Sic vestrum genus, & series ventura nepotum,

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriã meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui saluati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tenentes sagittam: in Italiam & Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meã Gensibus,

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis Gensibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quo modo si inferant filij Israël munus in vase mudo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Dominus:

22 Quia sicut cæli noui & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semè vestrum, & nomen vestrum,

Per-

Perpetuò mecum supera regnabit in aula,
Assistensq; sacro solio, mea iussa capeffet.

23 Et erit mensis ex
mense, & sabbathum
ex sabbatho: veniet
omnis caro vt adoret
coram facie mea, di-
cit Dominus.

23 Tum tuba nulla nouis indicet festa Calendis,
Nec noua post sextum referet mihi sabbatha solem
Orta dies: nam secla vices aterna recusant,
Nobisq; ignorant, aestusque hyemisque niuosas:
Ver ibi perpetuum, lux pura, perennia festa,
Et chorea, & plausus, nullo turbante tumultu,
Solennisque dies semper, quos læta piorum
Non intermisso celebrabunt agmina cantu.

Iamque procul curis positi mortalibus, vnum
In me oculos, in me conuertent ora, nec illis
Aut oculi expleri poterunt aut ora tuendo.

24 Et egredientur, &
videbunt cadauera vi-
rorum qui præuarica-
ti sunt in me: vermis
eorum non morietur,
& ignis eorum non
extinguetur: & erunt
vsque ad satietatem
visionis omni carni.

24 Parte alia stragem ingentem, proiecetque campis
Corpora caesorum, auersi nec fronte serena
Despicient, quos olim ausos, dum vita manebat,
Nullum non immane nefas, ausosq; potitos,
Mèque etiam aggressos patrio detrudere calo,
Fulmine præcipientes sub tristia tartara mittam.
Supplicium quæris? iecur immortale, cæcæ
Semper victuri tundent, secundaque pœnis
Viscera corrodent, nostroque alimenta furori
Suffectura dabunt; nec erunt sine fomite flamma,
Flamma viuaces, insopiti que vapores.

Vermis ha-
bet tropum
male cōscien-
tiæ, sed ignis
sine tropo ac-
cipiendus est

Hæc ego de calo, miseranda vel hostibus ipsis,
Dæque meis olim spectacula montibus edam:
Spectabunt iusti lassabunturque videndo.

FINIS.

EPILOGVS AVCTORIS.

Hæc ego, cum licuit mihi me per tempora furtim
Surripere, & turbam vitare, forumq; canebam,
Ingratam accusans sortem, miseransque vicissim
Ipse meam, cui haud posse datum est ignobilis otij
Dulcem ad secessum genio parere vocanti,
Nec perferre vagi curas aestusque palatij,
Et quas nunc alit vrbs insanæque curia lites.

Sape equidem (quid enim prohibemur vera fateri?)
Sape cliens, quamuis multo grauis ære veniret,
Elusus postico, abiit, tristi que gemenq;
Nulla domum responsa tulit, dum me sibi raptum
Diuulsimque tenent dulces ante omnia Musa,
Arctoque amplexu stringunt retinentq; volentem.

Sape etiam (quid non teneris innatus ab annis

Suadet